

Stavovi o rodnim ulogama, uvjerenja o kvaliteti veze i iskustvo partnerskog nasilja u vezama mladih

Šajer, Petra

Master's thesis / Diplomski rad

2023

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, Faculty of Law / Sveučilište u Zagrebu, Pravni fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:199:368584>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-07-14**



Repository / Repozitorij:

[Repository Faculty of Law University of Zagreb](#)



SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
PRAVNI FAKULTET
STUDIJSKI CENTAR SOCIJALNOG RADA

Petra Šajer

**STAVOVI O RODNIM ULOGAMA, POGREŠNA
UVJERENJA O KVALITETI VEZE I ISKUSTVO
PARTNERSKOG NASILJA U VEZAMA MLADIH**

DIPLOMSKI RAD

Zagreb, 2023.

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
PRAVNI FAKULTET
STUDIJSKI CENTAR SOCIJALNOG RADA

Petra Šajer

**STAVOVI O RODNIM ULOGAMA, POGREŠNA
UVJERENJA O KVALITETI VEZE I ISKUSTVO
PARTNERSKOG NASILJA U VEZAMA MLADIH**

DIPLOMSKI RAD

Mentorica: prof. dr. sc. Marina Ajduković

Zagreb, 2023.

Sadržaj

| | | |
|--------|--|----|
| 1. | Uvod..... | 1 |
| 1.1. | Partnersko nasilje | 1 |
| 1.1.1. | Tipologija partnerskog nasilja..... | 2 |
| 1.1.2. | Nasilje u vezi mladih..... | 4 |
| 1.2. | Stavovi o rodnim ulogama | 5 |
| 1.2.1. | Pogrešna uvjerenja o kvaliteti veze | 6 |
| 1.3. | Feministička teorija..... | 7 |
| 1.4. | Pregled dosadašnjih istraživanja | 9 |
| 1.5. | Teorijske i empirijske implikacije..... | 10 |
| 2. | Cilj, problemi i hipoteze istraživanja | 11 |
| 2.1. | Cilj istraživanja | 11 |
| 2.2. | Problemi i hipoteze istraživanja | 12 |
| 3. | Metoda | 12 |
| 3.1. | Sudionici | 12 |
| 3.2. | Postupak..... | 14 |
| 3.3. | Mjerni instrumenti..... | 14 |
| 3.3.1. | Sociodemografski podaci ispitanika..... | 14 |
| 3.3.2. | Upitnik počinjenih nasilnih ponašanja u vezi | 14 |
| 3.3.3. | Upitnik doživljenih nasilnih ponašanja u vezi. | 15 |
| 3.3.4. | Skala stavova o jednakosti rodnih uloga | 15 |
| 3.3.5. | Skala pogrešnih uvjerenja o kvalitetnoj vezi..... | 16 |
| 3.4. | Obrada podataka | 17 |
| 4. | Rezultati | 17 |
| 5. | Rasprava..... | 28 |
| 5.1. | Postoji li povezanost između stupnja prihvaćanja stavova o jednakosti rodnih uloga i čestini počinjenog i doživljenog nasilja u vezi?..... | 28 |
| 5.2. | Postoji li povezanost između stupnja prihvaćanja pogrešnih uvjerenja o kvaliteti veze i čestini počinjenog i doživljenog partnerskog nasilja u vezama mladih?..... | 30 |
| 5.3. | Postoji li povezanost između stupnja prihvaćanja pogrešnih uvjerenja o kvaliteti veze i stupnja prihvaćanja stavova o jednakosti rodnih uloga?..... | 33 |
| 5.4. | Postoji li razlika u stupnju prihvaćanja stavova o jednakosti rodnih uloga i stupnju prihvaćanja pogrešnih uvjerenja o kvaliteti veze s obzirom na spol studenata? | 34 |
| 5.5. | Nedostaci istraživanja, preporuke za buduća istraživanja i implikacije rezultata .. | 41 |
| 6. | Zaključak..... | 43 |
| | Literatura..... | 45 |

Stavovi o rodnim ulogama, pogrešna uvjerenja o kvaliteti veze i iskustvo partnerskog nasilja u vezama mladih

Sažetak:

Nasilje u vezama mladih je učestao problem koji ostavlja mnogobrojne posljedice. Postoji mnogo različitih faktora koji na individualnoj i društvenoj razini mogu pridonijeti pojavi nasilja u vezi. Dosadašnjim istraživanjima je utvrđeno kako su stavovi o rodnim ulogama te pogrešna uvjerenja o kvaliteti veze značajan prediktor za pojavu nasilja u mladenačkim vezama. Cilj ovog istraživanja je ispitati povezanost između stavova o rodnim ulogama, pogrešnih uvjerenja o kvaliteti veze i iskustva partnerskog nasilja u vezama mladih. Osim ispitivanja povezanosti, cilj je i otkriti postoje li razlike između muškaraca i žena u stupnju prihvaćanja stavova o jednakosti rodnih uloga i stupnju prihvaćanja pogrešnih uvjerenja o kvaliteti veze. Rezultati istraživanja pokazuju kako postoji povezanost između višeg stupnja prihvaćanja stavova o jednakosti rodnih uloga i čestine nasilja u vezi. Oni studenti koji u većoj mjeri zagovaraju jednakost, rjeđe čine i doživljavaju nasilje. Također, utvrđena je i povezanost između većeg stupnja prihvaćanja pogrešnih uvjerenja o kvaliteti veze i čestine nasilja. Drugim riječima, oni sudionici koji imaju više pogrešnih uvjerenja o tome što čini kvalitetnu vezu, više se služe nasilnim ponašanjima u partnerskoj vezi. Osim toga, rezultati pokazuju kako postoji spolna razlika u stavovima o jednakosti rodnih uloga i u prihvaćanju pogrešnih uvjerenja koja ide u prilog studenticama. Studentice u prosjeku imaju egalitarnije stavove od studenata te u manjoj mjeri prihvaćaju pogrešna uvjerenja o kvaliteti veze. Premda su stavovi sudionika pokazali kako postoji određen pomak u društvu prema egalitarnosti rodnih uloga, u nekim se segmentima i dalje može pronaći zagovaranje tradicionalnih rodnih uloga koji uglavnom ženski rod čine podređenim. Iz tog je razloga važno nastaviti se baviti ovom problematikom te ju detaljnije istraživati.

Ključne riječi: stavovi o rodnim ulogama, pogrešna uvjerenja o kvaliteti veze, iskustvo nasilja, nasilje u vezama mladih, spolne razlike u stavovima

Attitudes about gender roles, beliefs about relationship quality and the experience of partner violence in young people's relationships

Dating violence is a frequent problem that leaves numerous consequences. There are many different factors on an individual and societal level that can contribute to the occurrence of violence in a relationship. Previous research has established that attitudes toward gender roles and wrong beliefs about the quality of a relationship are significant predictors for the occurrence of violence in youth relationships. The aim of this research is to examine the correlation between attitudes toward gender roles, wrong beliefs about the quality of the relationship and the experience of partner violence in young people's relationships. In addition the goal is also to find out whether there are differences between men and women in the level of acceptance of attitudes toward the equality of gender roles and the level of acceptance of wrong beliefs about the quality of the relationship. The results of the research show that there is a correlation between a higher level of acceptance of attitudes toward the equality of gender roles and the frequency of violence in a relationship. Those students who advocate equality to a greater extent, commit and experience violence less often. Furthermore, a correlation between a higher level of acceptance of wrong beliefs about the quality of the relationship and the frequency of violence was established. In other words, those participants who have more erroneous beliefs about what constitutes a quality relationship are more likely to engage in partner violence. In addition, the results show that there is a gender difference in attitudes toward the equality of gender roles and in the acceptance of wrong beliefs that favor female students. Female students, on average, have more egalitarian attitudes than male students, and to a lesser extent they accept wrong beliefs about the quality of the relationship. Although the attitudes of the participants showed that there is a certain shift in society towards egalitarian gender roles, in some segments it is still possible to find the advocacy of traditional gender roles which mainly make the female gender subordinate. For this reason, it is important to continue to deal with this issue and research it in more detail.

Keywords: attitudes toward gender roles, wrong beliefs about relationship quality, experience of violence, dating violence, gender differences in attitudes

Izjava o izvornosti

Ja, Petra Šajer pod punom moralnom, materijalnom i kaznenom odgovornošću, izjavljujem da sam isključiva autorica diplomskog rada te da u radu nisu na nedozvoljeni način (bez pravilnog citiranja) korišteni dijelovi tuđih radova te da se prilikom izrade rada nisam koristila drugim izvorima do onih navedenih u radu.

Petra Šajer

7.9.2023.

1. Uvod

Studentsko razdoblje je doba u kojem mnogi mladi pronalaze svoje partnere za koje vjeruju da će s njima ostvariti stabilnu i dugotrajnu partnersku vezu. Premda su veze u studentskoj dobi većinom ozbiljnije i kvalitetnije u odnosu na veze koje mladi ostvaruju u ranoj adolescenciji, svejedno nasilna ponašanja nisu nepoznata i rijetka pojava. Naprotiv, nasilje se pokazalo kao značajan i učestao problem u vezama mladih (Toplu-Demirtaş i sur., 2022.). Veliku ulogu u kvaliteti same veze i u međusobnom partnerskom odnosu imaju uvjerenja o tome što čini neku vezu kvalitetnom, kao i stavovi o tome koje uloge trebaju obnašati partneri u tom odnosu. Stavovi o rodnim ulogama pojavljuju se u svim aktualnim područjima života pojedinca. Osim stavova o primijenjenosti uloga koje trebaju obnašati mladići i djevojke u vezi, postoje očekivani stavovi o rodnim ulogama i u području obrazovanja, odabira i napretka u karijeri, politici, obitelji... Čitav život pojedinca određen je njegovim rođenjem te prepisivanjem roda koje mu odgovara prema spolu, a samim time i prepisivanjem očekivanja koje se veže uz taj rod. Nažalost, ta očekivanja često degradiraju ženski rod, čineći ga podložnim submisivnosti i diskriminaciji. Patrijarhalni stavovi koji su u pozadini pogrešnih uvjerenja o kvaliteti veze čine plodno tlo za činjenje i doživljavanje partnerskog nasilja. Generalno, stavovi i uvjerenja potiču na određeno djelovanje i ponašanje, a ponašanje proizvodi i ostavlja posljedice. Upravo je iz tog razloga važno saznati stavove i uvjerenja studenata kako bismo vidjeli postoji li potreba za provođenjem programa koji se baziraju na korigiranju istih te na taj način neizravno djelovati i na sprječavanje pojave nasilja u partnerskim odnosima.

1.1. Partnersko nasilje

Nasilje se kao društvena pojava može tumačiti na različite načine što rezultira time da se ono objašnjava putem mnogobrojnih teorijskih pretpostavki i sukladnih definicija. Pojava nasilja je vrlo raširena u društvu te je prisutna kod mnogih inteligentnih vrsta koje nastoje dominirati jedni nad drugima (Žilić i Janković, 2016.). Nasilje je namjerna upotreba fizičke sile ili moći prema samome sebi, prema drugoj osobi, grupi ljudi ili zajednici, koja rezultira ili ima veliku vjerojatnost rezultirati ozljedom, smrću, psihološkim posljedicama, nerazvijenošću ili deprivacijom. Može se okarakterizirati kao prijetnja ili kao stvarno korištenje fizičke sile (WHO, 2002). Nasilje se može

pojaviti u svim aspektima života pa tako možemo govoriti o partnerskom nasilju, nasilju nad djecom, vršnjačkom nasilju, nasilju na radnom mjestu...

Važno je znati da postoji i zakonska definicija nasilja koja omogućava klasificiranje neke radnje kao nasilne. Prema Zakonu o zaštiti nasilja u obitelji (NN 84/2021., čl.10.) navodi se, između ostalog: „Nasilje je primjena fizičke sile uslijed koje nije nastupila tjelesna ozljeda; tjelesno kažnjavanje ili drugi načini ponižavajućeg postupanja prema djeci; psihičko nasilje koje je kod žrtve prouzročilo povredu dostojanstva ili uznemirenost; spolno uznemiravanje; ekonomsko nasilje kao zabrana ili onemogućavanje korištenja zajedničke ili osobne imovine, raspolaganja osobnim prihodima ili imovine stečene osobnim radom ili nasljeđivanjem, onemogućavanje zapošljavanja te uskraćivanje sredstava za održavanje zajedničkog kućanstva i za skrb o djeci...“. Nasilje nad ženom u obitelji je u pravilu sinonim za partnersko nasilje obzirom na to da su žene gotovo deset puta češće žrtve nasilja u obitelji ili vezi od muškaraca (Ajduković, 2021.). Upravo iz tog razloga postoji potreba da se Zakon o zaštiti nasilja u obitelji adekvatno primjenjuje i u sklopu partnerskog nasilja u vezi, međutim to nije slučaj. Postavlja se pitanje u kojoj je mjeri partnerska veza regulirana zakonom te zašto se u ovom slučaju ne smatra jednako vrijednom kao institucija obitelji.

Prema izvještajima Ministarstva unutarnjih poslova, u slučajevima nasilja u obitelji, počinitelji su bili u 92% slučajeva muškarci, a 84% žrtvi su bile žene (MUP, 2020.). Premda se u partnerskim vezama često pojavljuje uzajamno nasilje, smatra se da su kod teških oblika fizičkog nasilja žene prvenstveno žrtve, dok je kod lakših oblika nasilja ono češće uzajamno (Ajduković i sur., 2011.).

1.1.1. Tipologija partnerskog nasilja

Nasilje u partnerskim vezama prvi puta je prepoznato sredinom 70-ih godina dvadesetog stoljeća. Provedena istraživanja ukazala su na činjenicu da se partnersko nasilje ne događa samo u bračnim zajednicama, nego da su česta pojava i u izvanbračnim vezama, a događaju se i u vezama mladih (Sesar i Dodaj, 2014.). U tom su razdoblju bila dominantna dva modela koja su nastojala objasniti nasilje u partnerskim odnosima. Prema teoriji koja je poznata kao „Krug nasilja“ koju je razvila Walker (1979., prema Ajduković i sur., 2017.), parovi čiji odnos karakterizira nasilje

postanu „zapleteni“ u ponavljajući ciklus nasilja i kontrole. Ciklus se odvija u tri faze, a karakterizira ga rastuća napetost između žrtve i počinitelja, nasilni događaj te „žaljenje i ispričavanje“ – faza u kojoj počinitelji djelomično uviđaju svoju pogrešku, a žrtva im najčešće oprašta (Walker, 1979., prema Ajduković i sur., 2017.). Drugi model poznat je kao „Kotač moći i kontrole“ koji je razvijen u okviru „Duluth modela“, a prema njemu nasilje u partnerskim vezama je svrhovito i instrumentalno ponašanje koje je počinjeno nakon razmatranja prednosti i posljedica tog ponašanja (Ajduković i sur., 2017.). Obrazac nasilnog ponašanja počinitelja usmjeren je na postizanje kontrole nad žrtvom, ograničavajući pritom slobodu mišljenja i ponašanja žrtve (Sesar i Dodaj, 2014.). Nasilno ponašanje ne predstavlja impulzivno ili nekontrolirano ponašanje već se radi o ponašanju koje ima cilj kontrolirati žrtvu. Nasilje uvijek pretpostavlja zloupotrebu moći u odnosima koji se ne temelje na jednakosti i u kojima ne vlada ravnopravnost partera (Ajduković i sur., 2017.). S vremenom se uvidjelo kako ovi modeli ne objašnjavaju sav raspon nasilja u partnerskim odnosima.

Novija suvremena tipologija partnerskog nasilja koju nude Kelly i Johnson (2008.) uključuje (1) nasilje koje karakterizira prisila i kontroliranje, (2) nasilje kao reakcija na napad, (3) situacijsko nasilje i (4) nasilje potaknuto razvodom ili razdvajanjem. Partnersko nasilje koje karakterizira prisila i kontroliranje odnosi se na ponašanja koja su karakteristična za preuzimanje moći i kontrole nad žrtvom: zastrašivanje, prijetnje, izoliranje, uskraćivanje, ponižavanje, podcjenjivanje, ekonomsko nasilje... Taj oblik nasilja ponekad se naziva „intimnim terorizmom“, a počinitelji ovog tipa nasilja su češće muškarci (Kelly i Johnson, 2008.). Nasilje kao reakcija na napad predstavlja trenutnu reakciju na napad kojoj je primarna namjera zaštititi sebe i druge od ozljeđivanja. Situacijsko nasilje se događa kada rasprava između partnera preraste u tjelesno nasilje. Autori nadalje ističu da se situacijsko partnersko nasilje uglavnom javlja kada jedan ili oba partnera imaju lošije komunikacijske vještine, tj. slabiju sposobnost rješavanja konfliktnih situacija te poteškoće u izražavanju i konstruktivnom kanaliziranju ljutnje. To je najčešći oblik partnerskog nasilja kojeg podjednako čine i muškarci i žene. Uglavnom se radi o nekim oblicima verbalne agresije te blažim oblicima fizičkog nasilja. Autori ističu da je važna karakteristika kod situacijskog nasilja ta da žrtva uglavnom ne razvija strah te počinitelj ne nastoji

preuzeti kontrolu i moć nad žrtvom i odnosom, nego nastoji postići kontrolu nad trenutnom situacijom (Kelly i Johnson, 2008.). Nasilje potaknuto razvodom ili razdvajanjem javlja se kod partnera kod kojih ranije nije evidentirano nasilno ponašanje te nasilni incidenti nisu dio uobičajenog odnosa partnera. Nasilno ponašanje u toj situaciji predstavlja atipičan gubitak kontrole ponašanja, a najčešće se događa od strane partnera koji je ostavljen i šokiran zbog razdvajanja. Nasilje je obično limitirano na jednu do dvije nasilne epizode tijekom ili neposredno nakon razdvajanja, a počinitelji se obično osjećaju posramljeno zbog vlastitog nasilnog ponašanja (Kelly i Johnson, 2008.).

1.1.2. Nasilje u vezi mladih

Partnersko nasilje događa se često i u vezama mladih. Nasilje u vezama mladih ozbiljno narušava njihovo mentalno i tjelesno zdravlje te je kao takvo važan psihosocijalni i javnozdravstveni problem. Doživljavanje seksualnog i psihičkog nasilja u partnerskim vezama najčešće je u srednjoj adolescenciji te u ranim 20-ima (Toplu-Demirtaş i sur., 2022.).

Premda postoji više definicija nasilja u vezama mladih, gotovo svima je zajedničko razlikovanje pojava oblika nasilja – fizičkog, psihičkog i seksualnog (Ajduković i Ručević, 2009.). Psihičko zlostavljanje uključuje postupke koji ruše samopoštovanje osobe i zbog kojih žrtva ima tendenciju misliti loše o sebi te se smatrati krivom za nesuglasice u partnerskom odnosu. Psihičko nasilje uglavnom se ostvaruje vrijeđanjem, ponižavanjem, kritiziranjem, verbalnim i emocionalnim prijetnjama, namjernim uzrujavanjem partnera, nazivanjem različitih pogrđnih imenima... Osim tih ponašanja, psihičko nasilje uključuje zastrašivanje prekidom veze, stvaranje osjećaja krivnje kod partnera, patološku ljubomoru, izolaciju od prijatelja i obitelji te kontroliranje odijevanja, ponašanja i kretanja... Ono predstavlja najčešći oblik nasilja u vezama mladih te je prateći aspekt seksualnog i tjelesnog nasilja (Ajduković i Ručević, 2009.). Fizičko zlostavljanje odnosi se na postupke koji uzrokuju fizičku bol i ozljedu, a obuhvaćaju ponašanja kao što su pljuskanje, grubo guranje, udaranje rukama i nogama, bacanje predmeta na partnera, povlačenje kose, grizenje...Seksualno zlostavljanje podrazumijeva neželjena i neugodna ponašanja seksualne prirode (Ajduković i Ručević, 2009.). Seksualno nasilje obuhvaća

upućivanje bezobraznih komentara intimne prirode, dodirivanje intimnih dijelova tijela protiv partnerove volje, seksualne ucjene, prisiljavanje na seksualne odnose ili na odnose bez zaštite... (Žilić i Janković, 2016.).

1.2. Stavovi o rodnim ulogama

Postoji mnogo čimbenika na individualnoj, interpersonalnoj te na razini zajednice koji su povezani sa iskustvom nasilja. Jedan od značajnih čimbenika čine stereotipna uvjerenja o muško – ženskim odnosima, tj. tradicionalna uvjerenja o rodnim ulogama (Ajduković i Ručević, 2009.). Rodnim ulogama smatraju se kulturološki i socijalno propisana ponašanja koja su dodijeljena muškarcima i ženama. Mogu se jednostavno objasniti kao skup očekivanja o ponašanju muškaraca i žena, a isključivo su utemeljena na rodnim razlikama (Bartolac i sur., 2011.). Stavovi o rodnim ulogama su uvjerenja ljudi o primjerenim ulogama i obvezama žena i muškaraca (Frieze i sur., 2003.). Ona ne obuhvaćaju samo očekivanja o femininim i maskulinim ponašanjima, već i očekivanja o tome kakvi bi muškarci i žene trebali biti i izgledati, što bi ih trebalo interesirati, koje obaveze bi trebali obnašati. Ti se stavovi konceptualiziraju na kontinuumu u rasponu od tradicionalnih do egalitarnih (liberalnih), pri čemu tradicionalni stavovi izražavaju patrijarhalna uvjerenja te mušku dominaciju nad ženama. Uglavnom se ti stavovi prepoznaju po uvjerenjima da muškarac mora biti „glava kuće“, tj. imati posljednju riječ prilikom donošenja odluka, dok bi žene trebale biti pasivnije te preuzeti brigu oko kućanstva i djece (Reyes i sur., 2016.). Egalitaran stav pretpostavlja ravnopravnost prilikom podjele različitih uloga, tj. predstavlja tendenciju pojedinca da procjenjuje uloge drugih neovisno o njihovom spolu (Beere i sur., 1984.). Osoba koja zastupa egalitaran stav vjeruje da sposobnosti, prava, mogućnosti, obaveze pojedinca ne bi trebale ovisiti o spolu. Koncept egalitarnog stava ne diskriminira žene u netradicionalnim ulogama, no također ne diskriminira ni muškarce u netradicionalnim ulogama (Jugović, 2010.).

Koncept rodnih uloga može se manifestirati u različitim domenama života svake osobe. *A priori*¹ je utvrđeno da postoje „relevantni aspekti života svake osobe“, a specifikacija podjele temelji se na racionalnoj prosudbi o glavnim ulogama koje

¹ *A priori*= stav koji je unaprijed zauzet, načelno ili proizvoljno, tako da ne uzima u obzir razloge i okolnosti koji bi ga mogli promijeniti (Hrvatska enciklopedija, 2022.).

obnašaju ljudi u društvu. Sukladno tome, stavovi o rodnim ulogama mogu se pojaviti u odnosu na partnersku, obrazovnu, međuljudsku, roditeljsku te profesionalnu ulogu (Beere i sur., 1984.). Stavovi o partnerskoj ulozi odnose se na uvjerenja o jednakosti partnera u pogledu različitih aspekata njihovih međusobnih odnosa i održavanja njihova doma. Tradicionalni stavovi o rodnim ulogama očituju se po uvjerenjima da bi „muškarac trebao biti glava obitelji“ ili da „ženina je odgovornost obavljati kućanske poslove“. Stavovi o obrazovnim ulogama odnose se na uvjerenja o jednakosti muškaraca i žena u školama, sveučilištima ili drugim ustanovama za obuku, uključujući uloge koje imaju učenici/studenti te učenice/studentice, kao i pristup pružatelja usluga obrazovanja i osposobljavanja. Takvi tradicionalni stavovi obuhvaćaju vjerovanja da bi „profesori matematike trebali očekivati veće znanje od muških učenika“ ili da „izbor studija nije toliko važan za žene kao za muškarce“. Stavovi koji obuhvaćaju aspekte međuljudskih odnosa očituju se prema uvjerenjima o ravnopravnosti muškaraca i žena u njihovim odnosima prema društvenim skupinama i pojedincima, na interpersonalnoj ili seksualnoj osnovi. Stavovi o profesionalnoj ulozi odnose se na pitanja vezana uz plaćeno zapošljavanje te pitanja o odabiru i napredovanju u karijeri. Stavovi o roditeljskim ulogama vežu se za uvjerenja o jednakosti očeva i majki s obzirom na različite aspekte roditeljstva i podjelu odgovornosti oko brige za djecu (Beere i sur., 1984.).

1.2.1. Pogrešna uvjerenja o kvaliteti veze

Određena uvjerenja o kvaliteti veze mogu biti funkcionalna i disfunkcionalna. Disfunkcionalna ili pogrešna uvjerenja mogu utjecati negativno na kvalitetu veze, čineći ju podložnijom za doživljavanje negativnih iskustva, kao što je iskustvo nasilja. Očituju se po stavovima poput „svako neslaganje je destruktivno“, „kvaliteta veze je ženina odgovornost“, „ljubomora je znak ljubavi“ i sličnim uvjerenjima. Pogrešna ili disfunkcionalna uvjerenja o kvaliteti veze pokazala su se značajno povezanima sa nasilnim obrascima u vezi i smanjenom razinom kvalitete veze (Eidelson i Epstein, 1982., prema Goodwin i Gaines, 2004.). Nadovezuju se na stereotipna uvjerenja o muško-ženskim odnosima budući da obuhvaćaju podržavanje tradicionalnih rodnih stereotipa, opravdavanje nasilja u slučaju sukoba te očekivanje pozitivnih posljedica takvog rješavanja sukoba (Ajduković i sur., 2011). Pogrešna uvjerenja o karakteristikama zdrave i kvalitetne veze te pozitivan stav prema nasilnim

ponašanjima u vezi posebno su značajni prediktori činjenja nasilja kod muških osoba mlađe životne dobi: mladići koji podržavaju nasilne oblike ponašanja u vezi bit će skloniji upotrebi svih oblika nasilnog ponašanja prema partnerici (Bookwala i sur., 1992., prema Ajduković i sur., 2011.)

1.3. Feministička teorija

Feministička teorija danas je jedna od najutjecajnijih teorija o uzrocima pojave nasilja u mladenačkim vezama. Prema toj teoriji, pojava nasilnog ponašanja u vezi usko je povezana sa društvenim faktorima, naročito rodnim ulogama, spolnoj nejednakosti te odnosu moći i kontrole među partnerima (Dodaj i sur., 2017.). Feministička teorija nastala je u sklopu feminističkog pokreta koji je okarakteriziran kao politički pokret za prava žena. Pitanje nasilja prepoznalo se kao jedan od glavnih fokusa takvih pokreta, budući da se ono koristilo kao jedan od izvora osiguranja podređenosti žene i njenog pristajanja na dominaciju muškarca (Klasnić, 2011.).

Nasilje nad ženama dio je patrijarhalnih struktura društva te predstavlja namjerni obrazac ponašanja koji služi za uspostavljanje i održavanje moći i kontrole muškarca nad ženom (Klasnić, 2011.). Nasilje je proizvod društva; naučen konstrukt, a ne urođen ili biološki uvjetovan nagon. Društvo kao cjelina proizvodi društvene uvjete koji podržavaju rodne nejednakosti i muške privilegije. Razumijevanje muškog nasilja nad ženama usko je povezano sa razumijevanjem rodnih uloga koje su društveno konstruirane i koje nameće svako patrijarhalno društvo i kultura. Rodne uloge se usvajaju socijalizacijom, a u najvećoj mjeri se manifestiraju u privatnoj sferi odnosa muškarca i žene (Klasnić, 2011.). U skladu sa tradicionalnim rodnim ulogama, djevojčice i žene nagrađene su za pasivnost i „ženstveno“ ponašanje koje se opisuje kao nježnost, smirenost, brižnost, suosjećanje, ranjivost..., dok su dječaci i muškarci nagrađivani za agresivnost i dominaciju. Ponašanja koja su u društvu prihvaćena kao „muževna“ podrazumijevaju kompetitivnost, snagu, emocionalnu hladnoću, prikrivanje straha i brige... Ove stereotipne rodne slike često se promoviraju putem medija, nerijetko prikazujući žene kao ovisne o muškarcima i slabe, a muškarce kao one koji su na poziciji kontrole i moći. Takve slike podržavaju percepciju jakog muškarca i bespomoćne žene, socijalizirajući društvo da je to „pravilni“ društveni poredak te normalizirajući nasilje nad ženama (Belknap, 2001., prema Klasnić, 2011.).

Ponašanje u skladu sa stereotipnim rodnim ulogama može rezultirati nasilnim ponašanjem muškarca prema ženi (Dodaj i sur., 2017.). Društvena nejednakost spolova povijesno je uvjetovana, a nejednak odnos moći između muškarca i žene ističe se kao glavni uzrok nasilja. Premda i danas možemo primijetiti da žene nisu u sasvim ravnopravnom položaju kao muškarci, u prošlosti su imale daleko manje privilegije i bile su više potlačene (Klasnić, 2011.). Ajduković i Pavleković (2000.) navode da su žene u 19. stoljeću bile tretirane kao „vlasništvo“, podređene svom muškom „vlasniku“ koji se očitavao u figuri muža ili oca. Bez prava glasa i mogućnosti donošenja odluka o vlastitom životu, bile su podvrgnute fizičkom zlostavljanju koje se smatralo uobičajenim disciplinskim postupkom. Emocionalna komponenta u bračnom odnosu nije bila prisutna te se brak promatrao više kao „ugovor“ između muškarca i žene u kojem je postojala podjela poslova utemeljena na spolu. Žena je financijski u potpunosti ovisila o muškarcu jer nije bilo primjereno da ona obnaša obrazovnu ili profesionalnu ulogu. Bile su u potpunosti isključene iz političkog života te ovisile o odlukama muškaraca, kako u privatnoj, tako i u društvenoj sferi. Muškarac je taj koji hrani obitelj, a zauzvrat, žena pokazuje zahvalnost svojom poslušnošću, poštovanjem te preuzimanjem brige oko kućanstva i djece. Spolno zadovoljstvo bila je muževa privilegija, a ženina bračna dužnost (Ajduković i Pavleković, 2000.). S vremenom, žene su počele dobivati veća građanska i politička prava, a posljedično, krenule su se otvarati prema obrazovnim i profesionalnim ulogama. Žena uz ulogu „kućanice“, počinje pridobivati ulogu „zaposlene žene koja privređuje za obitelj“. Premda ni na tržištu rada žene nisu u ravnopravnoj poziciji kao muškarci te su u prosjeku na nižim radnim pozicijama i manje su plaćene, postaju donekle financijski neovisne o svom muškarcu, što dovodi do promjena u njihovom odnosu (Klasnić, 2011.). U ovoj situaciji se javlja drugi problem, a to je da muškarac izgubi percipiranu moć i resurse u vezi te nasilno ponašanje iskoristi kao sredstvo kompenzacije za povrat izgubljene moći i vrijednosti (Dodaj i sur., 2017.). Pogrešna uvjerenja koja normaliziraju nadređeni položaj muškaraca nad ženama te podupiru nasilje kao konstruktivni mehanizam rješavanja sukoba pridonose potlačenom položaju žena. Nažalost, tradicionalni stavovi se i dalje prenose socijalizacijskim putem i osiguravaju da dio društva opravdava upotrebu nasilja nad ženom kao muškarčevo „biološko pravo“ te podupire stav da je ženina glavna svrha da bude njegovo privatno vlasništvo.

1.4. Pregled dosadašnjih istraživanja

Dosadašnja istraživanja pokazuju da je nasilje velik problem u vezama mladih te da je ono nerijetko povezano upravo sa stereotipnim rodnim ulogama te pogrešnim uvjerenjima koja proizlaze iz tih rodno tipiziranih stavova. Doživljavanje psihološkog i seksualnog nasilja u partnerskim vezama je najučestalije u srednjoj adolescenciji te u ranim 20-im godinama. Istraživanje koje su proveli Ajduković i suradnici (2011.) pokazuju da je prevalencija nasilja kod mladih veliki problem. Konkretno, u njihovom istraživanju 87% mladih doživjelo je nasilje, a 93% njih ga je i počinilo. Istraživanje koje je 2007. godine provela udruga CESI pokazuje da je više od 2/3 mladih doživjelo neki oblik nasilja u vezi, a nešto manje od polovice njih je priznalo da su se u vezi nasilno ponašali. Nadalje, istraživači su u svojim rezultatima otkrili povezanost između stereotipnih društvenih očekivanja i rodnih uloga sa iskustvom partnerskog nasilja. Zabrinjavajući rezultati ovog istraživanja pokazuju da mladi svoj vrijednosni sistem temelje na spolnim/rodnim stereotipima i očekivanjima, pa tako primjerice, svaki treći mladić (29%) i svaka deseta djevojka (9%) ne vjeruje da žensko „ne“ zaista znači ne. Osim toga, 24% mladića smatra kako je „Pravi muškarac aktivan, agresivan, neovisan i dominantan“, dok u to vjeruje 8% djevojaka. Za usporedbu, 38% mladića i 24% djevojaka smatra kako je „Prava žena pasivna, brižna, osjećajna i brbljava“. Možda najviše zabrinjavajuća činjenica je da čak polovica mladića (50%) i otprilike svaka treća djevojka (35%) smatraju kako „Žena treba paziti da ne izaziva muškarca“. Takvim stereotipnim razmišljanjem opravdava se muškarčeva agresija prema djevojkama te se ujedno prebacuje krivnja na ženu zbog potencijalnog doživljavanja nasilja od strane svog muškog partnera. Nadalje, rezultati pokazuju da su mladići statistički značajno skloniji patrijarhalnim, seksističkim i stereotipnim stavovima koji su često u pozadini diskriminacije i viktimizacije djevojaka (Hodžić, 2007.).

Cilj istraživanja kojeg su proveli Berkel i suradnici (2004.) bio je ispitati stavove studenata o rodnim ulogama, njihovu religioznost i duhovnost kao prediktore stavova koji podržavaju uporabu nasilja nad ženama. Stavovi o rodnim ulogama pokazali su se kao najznačajniji prediktori podržavanja i opravdavanja nasilja nad ženama, s naglaskom da oni koji u većoj mjeri zagovaraju tradicionalne stavove ujedno u većoj mjeri podržavaju nasilne obrasce i uporabu sile nad ženama u odnosu na pojedince koji u većoj mjeri iskazuju egalitarne stavove. Rezultati ovog istraživanja također

pokazuju da studenti u značajnijoj mjeri iskazuju tradicionalne stavove u odnosu na studentice koje više podržavaju egalitarne stavove (Berkel i sur., 2004.) Istraživanje provedeno od strane Shena i suradnika (2012.) još jednom potvrđuje da mladići koji u većoj mjeri podržavaju tradicionalne uloge, opravdavaju uporabu nasilja (ali samo u slučaju kada je muškarac napadač) ujedno čine više seksualnog i fizičkog nasilja nad djevojkama.

1.5. Teorijske i empirijske implikacije

Romantične veze su važan dio života pojedinca i uglavnom pružaju niz pozitivnih učinaka. Zdrav partnerski odnos može povećati zadovoljstvo životom i psihološku dobrobit te smanjiti štetan utjecaj stresnih situacija. Međutim, veze mogu biti velik izvor nezadovoljstva i stresa, a čimbenici poput sukoba u vezi i nasilja mogu odvesti do emocionalne boli te do pojave ili pogoršanja postojećih psihopatoloških simptoma kao što su depresija, anksioznost, ovisnost... (Stravogiannis i sur., 2018.). Iz tog je razloga relevantno ispitivati prevalenciju nasilja u mladenačkim vezama te istraživati faktore koji su povezani i pridonose pojavi nasilja. Istraživanje koje je provela udruga CESI pokazalo je kako u Hrvatskoj postoji potreba za preventivnim programima na temu nasilja u partnerskim vezama, naročito s naglaskom na teme prepoznavanja nasilja, promjene stavova o nasilju i rodnim stereotipima, poticanja rodne ravnopravnosti, razumijevanja dinamike moći i kontrole u vezi, rada na komunikacijskim vještinama i na samopoštovanju. Naime, rezultati spomenutog istraživanja pokazuju kako je otprilike tri četvrtine učenika i učenica (78%) izjavilo da u njihovim školama ne postoje programi i aktivnosti koji se bave prevencijom nasilja u adolescentskim vezama te kako oni prepoznaju potrebu za provedbom takvih programa (Hodžić, 2007.). Premda postoje određeni preventivni programi u Hrvatskoj (CESI: Nasilje ne prolazi samo) smatram da je potrebno detaljnije istraživati ovu temu te osuvremeniti program prevencije, budući da su se promijenila vremena, a samim time i nasilje u vezi mladih. Smatram kako bi bilo korisno unaprijediti programe prevencije koji se bave ovom temom, a kako bi to bilo moguće, najprije je potrebno dobiti nove podatke o tome kako mladi percipiraju veze i rodne uloge. Stavovi o rodnim ulogama se mijenjaju, društvo počinje prihvaćati liberalnije stavove po pitanju rodnog identiteta i seksualnosti, stoga je potrebno provjeriti jesu li današnje generacije mladih liberalnije i po pitanju rodnih uloga (Jugović, 2010.). Rezultati koje nastojim

dobiti u ovom istraživanju mogli bi pomoći stručnjacima koji rade s mladima da obrate pozornost na izražavanje takvih stavova kod mladih te pravovremeno interveniraju kako bi smanjili mogućnost pojave nasilnih obrazaca ponašanja. Također, velika je vjerojatnost da će se nekolicina studenata u budućnosti baviti politikom te donositi zakone i programe koji će se primjenjivati na cijelo društvo. Važno je da se ti mladi zalažu za što egalitarnije stavove koji će se jednog dana očitati u novim, ravnopravnim političkim porecima i projektima. Zbog toga je važno provjeravati stavove studenata po pitanju rodnih uloga te aktivno djelovati putem različitih kampanja na korigiranje stavova koji zagovaraju podređenost jednog roda.

Osim praktičnih implikacija, smatram da moj rad može doprinijeti i na razini teorijske implikacije. Pretražujući literaturu, shvatila sam da su istraživanja uglavnom zastarjela te smatram da ih je potrebno provoditi i danas, naročito zato što vjerujem da su se mnogi stavovi promijenili zbog napretka tehnologije i većih prava LGBT populacije. Svojim radom nastojat ću istražiti jesu li dosadašnje pretpostavke o rodnim ulogama i nasilju točne te u kojoj se mjeri odnose i na populaciju mladih, budući da se ova tematika više istražuje u kontekstu odraslih (Jugović, 2010.). Također, primijetila sam da se u istraživanjima često koristi skala stavova o rodnim ulogama „Attitudes Toward Women Scale“ za koju se počelo smatrati da je zastarjela (skala je konstruirana 1970. godine) i da ne odgovara više zahtjevima suvremenog društva te u svojim rezultatima proizvodi „učinak plafona“ jer su s vremenom distribucije rezultata postale negativno asimetrične zbog pomaka aritmetičkih sredina prema egalitarnijem kraju, posebno kod žena (Jugović, 2010.). U svom istraživanju upotrijebit ću skalu koja više odgovara potrebama suvremenog društva i na taj način nastojati poboljšati metodologiju istraživanja.

2. Cilj, problemi i hipoteze istraživanja

2.1. Cilj istraživanja

Glavni cilj istraživanja je ispitati odnos između stavova o rodnim ulogama, uvjerenja o kvaliteti veze i iskustva partnerskog nasilja u vezama mladih. Drugi cilj je ispitati spolne razlike u stupnju prihvaćanja stavova o jednakosti rodnih uloga i stupnju prihvaćanja pogrešnih uvjerenja o kvaliteti veze.

2.2. Problemi i hipoteze istraživanja

1. Problem: Postoji li povezanost između stupnja prihvaćanja stavova o jednakosti rodni uloga i čestini počinjenog i doživljenog nasilja u vezi?

Hipoteza: Očekuje se da će oni sudionici koji imaju pozitivnije stavove o jednakosti rodni uloga u manjoj mjeri činiti i doživljavati nasilje u vezi u odnosu na one sudionike koji u manjoj mjeri prihvaćaju stavove o jednakosti rodni uloga.

2. Problem: Postoji li povezanost između stupnja prihvaćanja pogrešnih uvjerenja o kvaliteti veze i čestini počinjenog i doživljenog partnerskog nasilja u vezama mladih?

Hipoteza: Očekuje se da će oni studenti koji u većem stupnju budu izražavali pogrešna uvjerenja o kvaliteti veze ujedno i češće činiti te doživljavati partnersko nasilje u vezi.

3. Problem: Postoji li povezanost između stupnja prihvaćanja pogrešnih uvjerenja o kvaliteti veze i stupnja prihvaćanja stavova o jednakosti rodni uloga?

Hipoteza: Očekuje se da postoji negativna povezanost između stupnja prihvaćanja pogrešnih uvjerenja o kvaliteti veze i stupnja prihvaćanja stavova o jednakosti rodni uloga tako da oni sudionici koji izražavaju više pogrešnih uvjerenja o kvaliteti veze, ujedno u manjem stupnju prihvaćaju pozitivne stavove o jednakosti rodni uloga.

4. Problem: Postoji li razlika u stupnju prihvaćanja stavova o jednakosti rodni uloga i stupnju prihvaćanja pogrešnih uvjerenja o kvaliteti veze s obzirom na spol studenata?

Hipoteza: Očekuje se da postoje razlike između muških i ženskih studenata u stupnju prihvaćanja stavova o jednakosti rodni uloga i u stupnju prihvaćanja pogrešnih uvjerenja o kvaliteti veze. Očekuje se da će studentice imati pozitivnije stavove o jednakosti rodni uloga i u manjoj mjeri prihvaćati stavove o pogrešnim uvjerenjima u odnosu na studente.

3. Metoda

3.1. Sudionici

Istraživanje je provedeno na prigodnom uzorku od 217 studenata Sveučilišta u Zagrebu koji su upisani u akademsku godinu 2021./2022. Većina ispitanika je ženskog spola, njih 176 (81,1%), dok su ispitanici muškog spola zastupljeni u znatno manjoj

mjeri, točnije njih 39 je sudjelovalo u istraživanju (18%). Samo su 2 ispitanika izjasnila kako se ne mogu opredijeliti po pitanju spola (0,9%). Raspon dobi ispitanika kretao se od 19 do 26 godina, a prosječna dob iznosila je 22 godine uz standardnu devijaciju od 2 godine ($M=22,44$, $SD=1,74$). Namjera je bila uključiti sudionike različitih studijskih programa i područja te sudionike različitih godina studija.

Tablica 3.1.

Područje i godina studija koje pohađaju sudionici

| | | <i>f</i> | <i>%</i> |
|--|--------------------------------------|----------|----------|
| Područje kojem pripada fakultet na kojeg su studenti trenutno upisani | Biomedicina i zdravstvo | 17 | 7,9 |
| | Biotehničke znanosti | 9 | 4,1 |
| | Društvene znanosti | 71 | 32,7 |
| | Humanističke znanosti | 35 | 16,1 |
| | Interdisciplinarna područja znanosti | 6 | 2,8 |
| | Prirodne znanosti | 10 | 4,6 |
| | Tehničke znanosti | 61 | 28,1 |
| | Umjetničko područje | 8 | 3,7 |
| | <i>N</i> | 217 | 100,0 |
| Godina studija u koju su trenutno upisani studenti | 1. godina | 43 | 20,7 |
| | 2. godina | 36 | 17,3 |
| | 3. godina | 42 | 20,2 |
| | 4. godina | 42 | 20,2 |
| | 5. godina | 42 | 20,2 |
| | 6. godina | 3 | 1,4 |
| | <i>N</i> | 208 | 100,0 |

Tablica 3.1. prikazuje raspodjelu sudionika prema području kojem pripada njihov fakultet i godini studija u koju su trenutno upisani. Najveći broj ispitanika pohađa fakultete u području društvenih znanosti (32,7%). Iz tablice je vidljivo da podjednako ima ispitanika koji pohađaju fakultete u području prirodnih znanosti (4,6%) i u području biotehničkih znanosti (4,1%). Najmanje je onih koji pohađaju fakultete umjetničkih područja (3,7%) i interdisciplinarna područja znanosti (2,8%). Očekivano, najmanje je sudionika upisano na šestu godinu (1,4%). Studenti su podjednako upisani u ostale godine studija sa udjelom oko 20%, s tim da je nešto manje onih koji su upisani u drugu godinu (17,3%).

3.2. Postupak

Istraživanje je osmišljeno na Studijskom centru socijalnog rada, Sveučilišta u Zagrebu, u svrhu izrade diplomskog rada. Istraživanje je provedeno *online* putem na način da je poveznica upitnika distribuirana preko društvene mreže Facebook. Uz suglasnost i odobrenje administratora, poveznica je podijeljena u studentskim grupama, točnije na Facebook stranicama zagrebačkih studentskih domova (Studentski dom „Stjepan Radić“, Studentski dom „Cvjetno naselje“, Studentski dom „Ante Starčević“ i Studentski dom „Laščina“) budući da je tamo najveća koncentracija studenata koji čine našu odabranu populaciju. Upitnik na početku sadržava uputu o svrsi i cilju provođenja istraživanja, kao i načela anonimnosti, dobrovoljnosti te mogućnosti odustajanja od ispunjavanja upitnika u bilo kojem trenutku. Također, upitnik sadržava i uputu o suglasnosti korištenja odgovora u svrhu prikupljanja podataka te objašnjenje na koji način se interpretiraju rezultati. Budući da se radi o socijalno osjetljivoj temi koja može potaknuti neke nelagodne osjećaje kod ispitanika, radi zaštite njihove dobrobiti ostavljeni su kontakti institucija i udruga kojima se ispitanici mogu obratiti uvide li potrebu za razgovor ili pomoć. Istraživanje je u prosjeku trajalo oko 10 minuta.

3.3. Mjerni instrumenti

3.3.1. Sociodemografski podaci ispitanika

U istraživanju se koristio novo konstruirani upitnik o općim podacima ispitanika. Postavljena su pitanja kojima se dobio odgovor o osnovnim sociodemografskim podacima ispitanika, što uključuje podatke o spolu ispitanika, godini rođenja, duljini trajanja trenutne veze ispitanika, upisanoj godini studija te području fakulteta kojeg trenutno pohađaju studenti.

3.3.2. Upitnik počinjenih nasilnih ponašanja u vezi

Upitnik počinjenih nasilnih ponašanja u vezi konstruiran je na temelju Skale rješavanja sukoba (Straus i sur., 2003., prema Ajduković i sur., 2011.), ali uz dodavanje novih čestica koje su primjerene za našu kulturu, za dob ispitanika i za tipične oblike nasilnih ponašanja mladih osoba. Upitnik se sastoji od ukupno 27 čestica i obuhvaća tri oblika nasilnog ponašanja: psihičko (16 čestica), fizičko (7 čestica) i seksualno nasilje (4 čestice), koja čine zasebne subskele. Primjeri čestica za psihičko nasilje su „Slijedio/la

sam djevojku/mladića kako bih vidio/la s kime se nalazi“, „Vrijeđao/la sam ili psovao/la djevojku/mladića“, za fizičko „Grubo sam zgrabio svoju djevojku“, „Bacio sam na djevojku nešto čime sam ju mogao ozlijediti“ i za seksualno „Natjerao sam djevojku na seks bez zaštite“ te „Ucjenjivao sam djevojku kako bih je nagovorio na seks“. Zadatak sudionika je označiti koliko su se često u periodu od posljednjih 6 mjeseci ponašali prema svojoj djevojci/mladiću na opisan način, koristeći pri tome skalu od 0 (niti jednom) do 5 (vrlo često/nekoliko puta tjedno). Ukupni rezultat formira se kao zbroj odgovora na svim česticama, a mogući rezultati su od 0 do 135. Veći rezultat upućuje na češće činjenje partnerskog nasilja. Pouzdanost upitnika iznosi $\alpha=0,82$ (Ajduković i sur., 2011.).

3.3.3. *Upitnik doživljenih nasilnih ponašanja u vezi.*

Upitnik doživljenih nasilnih ponašanja u vezi sastoji se od 27 čestica koje sadržajno odgovaraju onima iz prethodno opisanog upitnika, ali se odnose na izjavu sudionika o učestalosti doživljenog nasilnog ponašanja od strane svoje djevojke/mladića u razdoblju od proteklih 6 mjeseci. Kao i u prethodnom primjeru, rezultat se može dobiti zbrojem odgovora na svim česticama te može iznositi od 0 do 135. Veći rezultat označava češće doživljavanje nasilja u vezi. Pouzdanost iznosi $\alpha=0,91$ (Ajduković i sur., 2011.). Obzirom da se ukupni rezultat računa zbrajanjem odgovora svih čestica, mjerna ljestvica za varijable je intervalna.

3.3.4. *Skala stavova o jednakosti rodni uloga*

Stavovi o rodnim ulogama ispitani su *Skalom stavova o jednakosti rodni uloga* koju su konstruirali Kamenov i Galić za potrebe svog istraživanja o rodnoj ravnopravnosti i diskriminaciji u Hrvatskoj (Kamenov i Galić, 2011.). Radi se o skali stavova koja u sebi sadrži 23 tvrdnje i na koje sudionici odgovaraju izražavanjem stupnja slaganja na Likertovoj ljestvici od 5 stupnjeva, pri čemu 1 označava „uopće se ne slažem“, a 5 „u potpunosti se slažem“. Cronbachov alpha koeficijent unutarnje konzistencije skale iznosi .92, što omogućuje zbrajanje odgovora na svim česticama te izražavanje ukupnog rezultata na skali. Skala se sastoji od 14 tvrdnji formuliranih tako da slaganje s njima ukazuje na zalaganje za tradicionalnu podjelu uloga koja favorizira muški rod te od 9 tvrdnji koje su formulirane na način da podupiru egalitarne stavove. Prilikom računanja ukupnog rezultata, tvrdnje koje podupiru tradicionalne stavove boduju se

obrnuto, tako da veći ukupni rezultat na toj skali ukazuje na egalitarniji stav prema rodnim ulogama. Skala se sastoji od subskala koje ispituju stavove o jednakosti rodnih uloga u različitim domenama ljudskog života. Sastavljena je od 6 tvrdnji kojima se ispituju stavovi o jednakosti rodnih uloga u području obiteljskih prilika (npr. „Žena treba snositi veći dio odgovornosti za brigu o djeci od muškarca“), 6 tvrdnji u području jednakosti na tržištu rada (npr. „Prihvatljivo je da su muškarci bolje plaćeni od žena, čak i onda kada obavljaju istu vrstu posla“), 6 tvrdnji u području obrazovanja („Sinovi trebaju dobiti više podrške za školovanje nego kćeri“), te 5 tvrdnji u području politike (npr. „U političkim strankama žene trebaju obnašati jednake funkcije kao i muškarci“). Cronbachov alpha koeficijenti pokazuju zadovoljavajuću unutarnju konzistenciju čestica unutar svakog od tih područja (obitelj .75; tržište rada .73; obrazovanje .71; politika .80). Zahvaljujući tome, omogućeno je izražavanje mjere stava o jednakosti rodnih uloga u svakom području, kao i usporedba stavova među područjima (Kamenov i Galić, 2011.). U ovom istraživanju koristit ću skalu na način da ću zbrojiti odgovore na svim česticama te prikazati ukupni rezultat, ali zbog preglednosti i lakšeg praćenja rezultata u raspravi, rezultate ću raspodijeliti po navedenim područjima. Obzirom da se radi o Likertovoj skali stavova i da je broj u funkciji intervala (jednake razlike u susjednim brojevima na skali odgovaraju jednakim razlikama u mjerenom svojstvu te ne postoji apsolutna 0) i da se rezultat računa kao ukupan zbroj odgovora na svim česticama, mjerna ljestvica je intervalna (Fife-Schaw, 2006).

3.3.5. *Skala pogrešnih uvjerenja o kvalitetnoj vezi*

Pogrešna uvjerenja o kvaliteti veze ispitana su *Skalom pogrešnih uvjerenja o kvalitetnoj vezi* (Ajduković i sur., 2011.) koja se sastoji se od 16 čestica (npr. „Prihvatljivije je da dečko prevari djevojku, nego ona njega.“) za koje sudionici trebaju odrediti u kojoj se mjeri slažu s pojedinim tvrdnjama na skali od 1 (uopće se ne slažem) do 5 (u potpunosti se slažem). Viši rezultat na skali pokazuje veće prihvaćanje pogrešnih uvjerenja o tome što je kvalitetna ili zdrava veza. Pouzdanost upitnika iznosi $\alpha=0,78$ (Ajduković i sur., 2011.).

3.4. Obrada podataka

Statistička obrada u cijelosti je izvršena u programu IBM SPSS Statistics 26.0. Izračunati su ukupni rezultati za čestinu činjenja i doživljavanja nasilja u vezi, za stupanj pogrešnih uvjerenja o kvalitetnoj vezi te za stupanj slaganja o jednakosti rodni uloga. Povezanosti među varijablama utvrđene su Pearsonovim koeficijentima korelacije. Razlika u stupnju prihvaćanja stavova o jednakosti rodni uloga i stavova o pogrešnim uvjerenjima o kvaliteti veze obzirom na spol ispitanika ispitana je t-testom.

4. Rezultati

U svrhu ispitivanja povezanosti između stupnja prihvaćanja stavova o jednakosti rodni uloga te stupnja prihvaćanja pogrešnih uvjerenja o kvaliteti veze i čestini počinjenog i doživljenog nasilja u vezi, računali su se Pearsonovi koeficijenti korelacije prikazani u Tablici 4.1. i Tablici 4.2.

Tablica 4.1.

Prikaz Pearsonovih koeficijenata korelacije za stupanj prihvaćanja stavova o jednakosti rodni uloga i čestini počinjenog i doživljenog nasilja u vezi

| | | Stupanj prihvaćanja stavova o jednakosti rodni uloga | Razina počinjenog nasilja u vezi |
|--|----------|--|----------------------------------|
| Stupanj prihvaćanja stavova o jednakosti rodni uloga | <i>r</i> | 1 | -,266** |
| | <i>p</i> | | ,001 |
| | <i>N</i> | 217 | 149 |
| Razina počinjenog nasilja u vezi | <i>r</i> | -,266** | 1 |
| | <i>p</i> | ,001 | |
| | <i>N</i> | 149 | 149 |
| Razina doživljenog nasilja u vezi | <i>r</i> | -,326** | ,753** |
| | <i>p</i> | ,000 | ,000 |
| | <i>N</i> | 149 | 149 |

**. $p < 0,01$

**. $p < 0,05$

Iz Tablice 4.1. vidljivo je kako postoji povezanost između navedenih varijabli. Postoji statistički značajna, slaba i negativna povezanost između stupnja prihvaćanja stavova

o jednakosti rodni uloga i razine počinjenog nasilja u vezi ($r = -,226, p < 0,05$). Navedeno znači da oni studenti koji u većem stupnju prihvaćaju stavove o jednakosti rodni uloga, tj. imaju pozitivnije stavove glede jednakosti rodni uloga, čine manje nasilja u vezi u odnosu na one studente koji u manjoj mjeri prihvaćaju takve stavove.

Nadalje, slične vrijednosti utvrđene su i za razinu doživljenog nasilja u vezi. Rezultati prikazani u Tablici 4.1. pokazuju kako postoji statistički značajna, slaba i negativna povezanost između stupnja prihvaćanja stavova o jednakosti rodni uloga i razine doživljenog nasilja u vezi ($r = -,326, p < 0,01$). Oni studenti koji u većoj mjeri prihvaćaju stavove o jednakosti rodni uloga doživljavaju manju razinu nasilja u vezi. Ovim rezultatima potvrđena je hipoteza o povezanosti stavova o jednakosti rodni uloga i razini činjenja te doživljavanja nasilja.

Tablica 4.2.

Prikaz Pearsonovih koeficijenata korelacije za stupanj prihvaćanja pogrešnih uvjerenja o kvaliteti veze i čestine počinjenog i doživljenog nasilja u vezi

| | | Razina doživljenog nasilja u vezi | Razina počinjenog nasilja u vezi |
|--|----------|-----------------------------------|----------------------------------|
| Stupanj prihvaćanja pogrešnih uvjerenja o kvaliteti veze | <i>r</i> | ,356** | ,354** |
| | <i>p</i> | ,000 | ,000 |
| | <i>N</i> | 149 | 149 |

**. $p < 0,01$

Rezultati prikazani u Tablici 4.2. potvrđuju kako je stupanj prihvaćanja pogrešnih uvjerenja o kvaliteti veze povezan sa razinom doživljenog i počinjenog nasilja u vezi. Postoji statistički značajna, slaba i pozitivna povezanost između stupnja prihvaćanja pogrešnih uvjerenja o kvaliteti veze i razine doživljenog ($r = ,356, p < 0,01$) i počinjenog nasilja u vezi ($r = ,354, p < 0,01$). Oni studenti koji u većem stupnju prihvaćaju pogrešna uvjerenja o kvaliteti veze, čine i doživljavaju više nasilja u vezi u odnosu na studente sa manjim stupnjem prihvaćanja pogrešnih uvjerenja. Tim rezultatima potvrđena je hipoteza o povezanosti stupnja prihvaćanja pogrešnih uvjerenja o kvaliteti veze i čestini počinjenog i doživljenog nasilja.

Tablica 4.3.

Prikaz Pearsonovih koeficijenata korelacije za stupanj prihvaćanja pogrešnih uvjerenja o kvaliteti veze i stupanj prihvaćanja stavova o jednakosti rodni uloga

| | | Stupanj prihvaćanja pogrešnih uvjerenja o kvaliteti veze |
|--|----------|--|
| Stupanj prihvaćanja stavova o jednakosti rodni uloga | <i>r</i> | -,617** |
| | <i>p</i> | ,000 |
| | <i>N</i> | 217 |

**. $p < 0,01$

Iz Tablice 4.3. možemo vidjeti kako postoji statistički značajna, umjerena i negativna povezanost između stupnja prihvaćanja pogrešnih uvjerenja o kvaliteti veze i stupnja prihvaćanja stavova o jednakosti rodni uloga ($r = -,617, p < 0,01$). Navedeno znači da studenti koji u većoj mjeri prihvaćaju stavove o jednakosti rodni uloga, u manjoj mjeri prihvaćaju pogrešna uvjerenja o kvaliteti veze. Ovim je hipoteza o povezanosti navedenih varijabli potvrđena.

U svrhu odgovora na četvrti problem u kojem se nastoji istražiti postoje li razlike između studenata i studentica u stupnju prihvaćanja pogrešnih uvjerenja o kvaliteti veze i stupnju prihvaćanja stavova o jednakosti rodni uloga proveden je t-test. Obzirom na veliku razliku u zastupljenosti muških i ženskih sudionika u uzorku, razlika je ispitana i pomoću neparametrijskih postupaka, tj. pomoću *Mann-Whitney U testa*. Međutim, uporabom tog testa vjerojatnost je (statistička značajnost testova) iznosila jednaku vrijednost kao i prilikom uporabe t-testa ($p=,000$) stoga smatram da je primjena t-testa u ovom slučaju opravdana.

Tablica 4.4.

Rezultati t-testa za razlike u stupnju prihvaćanja stavova o jednakosti rodni uloga i stavova o pogrešnim uvjerenjima o kvaliteti veze obzirom na spol ispitanika

| | Muški spol | | | Ženski spol | | | <i>t</i> | <i>p</i> |
|---|------------|----------|-----------|-------------|----------|-----------|----------|----------|
| | <i>N</i> | <i>M</i> | <i>SD</i> | <i>N</i> | <i>M</i> | <i>SD</i> | | |
| Stupanj prihvaćanja stavova o jednakosti rodni uloga | 39 | 101,97 | 11,811 | 176 | 110,86 | 5,586 | 7,066 | ,000 |
| | Muški spol | | | Ženski spol | | | <i>t</i> | <i>p</i> |
| | <i>N</i> | <i>M</i> | <i>SD</i> | <i>N</i> | <i>M</i> | <i>SD</i> | | |
| Stupanj prihvaćanja pogrešnih uvjerenja o kvaliteti veze | 39 | 26,36 | 6,643 | 176 | 22,37 | 5,302 | -4,051 | ,000 |

Izračunom t-testova utvrđeno je da se studenti i studentice statistički značajno razlikuju u stupnju prihvaćanja stavova o jednakosti rodni uloga ($t = 7,066$, $p = < 0,01$) i u stupnju prihvaćanja pogrešnih uvjerenja o kvaliteti veze ($t = -4,051$, $p < 0,01$). Pri tome, studentice ($M = 110,86$, $SD = 5,586$) u većem stupnju prihvaćaju stavove o jednakosti rodni uloga u odnosu na studente ($M = 101,97$, $SD = 11,811$). Također, studentice ($M = 22,37$, $SD = 5,302$) imaju manji stupanj prihvaćanja pogrešnih uvjerenja o kvaliteti veze u odnosu na studente ($M = 26,36$, $SD = 6,643$). Tim rezultatima afirmativna hipoteza je prihvaćena.

U tablicama 4.5-4.8. prikazani su odgovori studenata i studentica na pojedine stavove o rodnim ulogama. Kao što sam ranije napomenula, računao se ukupan rezultat skale na način da su se zbrajali svi odgovori pojedinih tvrdnji, ali zbog bolje preglednosti i usporedbe odgovora, rezultati su prikazani odvojeno za svaku pojedinu subskalu. Također, u Tablici 4.9. prikazana je distribucija odgovora prema spolu na tvrdnje o pogrešnim uvjerenjima o kvalitetnoj vezi.

Tablica. 4.5.

Postotci odgovora i deskriptivni pokazatelji razlike prema spolu za čestice Skale stavova o jednakosti rodnih uloga u obitelji

| | spol | Uopće se ne slažem | Ne slažem se | Niti se slažem, niti se ne slažem | Slažem se | U potpunosti se slažem | M | SD |
|--|------|--------------------|--------------|-----------------------------------|-----------|------------------------|------|-------|
| Najvažnije odluke za obitelj treba donijeti muškarac | ž | 83,0 | 10,8 | 3,4 | 1,1 | 1,7 | 4,72 | ,738 |
| | m | 53,8 | 20,5 | 15,4 | 7,7 | 2,6 | 4,15 | 1,113 |
| Supruge bi trebale imati jednaku slobodu kao i njihovi supruzi izlaziti navečer same van | ž | 0,0 | 0,0 | 4,0 | 11,3 | 84,7 | 4,81 | ,487 |
| | m | 2,6 | 2,6 | 10,3 | 7,7 | 76,9 | 4,54 | ,969 |
| Žena treba snositi veći dio odgovornosti za brigu o djeci od muškarca | ž | 69,3 | 19,3 | 8,5 | 2,8 | 0,0 | 4,55 | ,769 |
| | m | 46,2 | 23,1 | 12,8 | 15,4 | 2,6 | 3,95 | 1,213 |
| Muž i žena trebaju potpuno ravnopravno dijeliti kućanske poslove | ž | 0,0 | 1,7 | 9,7 | 11,9 | 76,7 | 4,64 | ,728 |
| | m | 5,1 | 7,7 | 17,9 | 10,3 | 59,0 | 4,10 | 1,252 |
| Karijera žene trebala bi biti jednako važna kao i karijera njenog supruga | ž | 0,0 | 0,6 | 1,7 | 4,0 | 93,8 | 4,91 | ,389 |
| | m | 0,0 | 0,0 | 12,8 | 17,9 | 69,2 | 4,56 | ,718 |
| Zarada oba supružnika trebala bi biti pod kontrolom muža | ž | 97,2 | 2,3 | 0,0 | 0,0 | 0,6 | 4,95 | ,335 |
| | m | 87,2 | 5,1 | 7,7 | 0,0 | 0,0 | 4,79 | ,570 |

Tablica 4.6.

Postotci odgovora i deskriptivni pokazatelji razlike prema spolu za čestice Skale stavova o jednakosti rodnih uloga u obrazovanju

| | spol | Uopće se ne slažem | Ne slažem se | Niti se slažem, niti se ne slažem | Slažem se | U potpunosti se slažem | M | SD |
|---|------|--------------------|--------------|-----------------------------------|-----------|------------------------|------|-------|
| U redu je da se u nastavi žene većinom prikazuje kao osjećajne i nježne, a muškarce kao poduzetne i hrabre osobe | ž | 59,7 | 23,3 | 13,6 | 2,3 | 1,1 | 4,38 | ,886 |
| | m | 28,2 | 23,1 | 33,3 | 15,4 | 0,0 | 3,64 | 1,063 |
| Muškarci trebaju imati bolji uspjeh u prirodoslovnim i tehničkim predmetima jer su im potrebni u životu nego ženama | ž | 89,2 | 5,7 | 2,8 | 1,7 | 0,6 | 4,81 | ,618 |
| | m | 53,8 | 23,1 | 10,3 | 5,1 | 7,7 | 4,10 | 1,252 |
| Muškarci trebaju ozbiljnije shvaćati svoje obrazovanje nego žene jer će jednog dana biti hranitelji svoje obitelji | ž | 72,7 | 11,4 | 11,4 | 2,3 | 2,3 | 4,50 | ,944 |
| | m | 41,0 | 20,5 | 15,4 | 23,1 | 0,0 | 3,79 | 1,218 |
| Djevojčice bi trebale biti tiše i mirnije na školskom satu nego dječaci | ž | 91,5 | 5,1 | 1,7 | 6,0 | 1,1 | 4,85 | ,576 |
| | m | 82,1 | 7,7 | 7,7 | 2,6 | 0,0 | 4,69 | ,731 |
| Sinovi trebaju dobiti više podrške za školovanje nego kćeri | ž | 98,9 | 1,1 | 0,0 | 0,0 | 0,0 | 4,99 | ,106 |
| | m | 94,9 | 2,6 | 2,6 | 0,0 | 0,0 | 4,92 | ,354 |
| Muškarce i žene bi trebalo jednako poticati na daljnje školovanje/usavršavanje | ž | 0,0 | 0,0 | 0,0 | 0,6 | 99,4 | 4,99 | ,075 |
| | m | 0,0 | 0,0 | 5,1 | 0,0 | 94,9 | 4,90 | ,447 |

Tablica 4.7.

Postotci odgovora i deskriptivni pokazatelji razlike prema spolu za čestice Skale stavova o jednakosti rodnih uloga na tržištu rada

| | spol | Uopće se ne slažem | Ne slažem se | Niti se slažem, niti se ne slažem | Slažem se | U potpunosti se slažem | M | SD |
|--|------|--------------------|--------------|-----------------------------------|-----------|------------------------|------|------|
| Muškarci ne bi smjeli biti isključeni iz tradicionalno «ženskih» profesija samo na temelju svoga spola | ž | 4,0 | 1,1 | 0,0 | 5,7 | 89,2 | 4,76 | ,828 |
| | m | 2,6 | 0,0 | 7,7 | 12,8 | 76,9 | 4,62 | ,847 |
| Muškarcima bi trebalo dati prednost na natječajima za rukovodeća radna mjesta | ž | 92,0 | 5,7 | 1,1 | 0,6 | 0,6 | 4,88 | ,481 |
| | m | 69,2 | 15,4 | 10,3 | 5,1 | 0,0 | 4,49 | ,885 |
| Prihvatljivo je da su muškarci bolje plaćeni od žena, čak i onda kada obavljaju istu vrstu posla | ž | 95,5 | 2,3 | 1,1 | 0,0 | 1,1 | 4,91 | ,493 |
| | m | 74,4 | 15,4 | 7,7 | 2,6 | 0,0 | 4,62 | ,747 |
| Društvo bi moralo jednako cijeniti rezultate rada žena i muškaraca | ž | 0,0 | 0,0 | 0,0 | 1,7 | 98,3 | 4,98 | ,130 |
| | m | 2,6 | 0,0 | 2,6 | 2,6 | 92,3 | 4,82 | ,721 |
| Žene trebaju imati mogućnosti zaposlenja i napredovanja u svim profesijama kao i muškarci | ž | 0,0 | 0,0 | 0,6 | 1,7 | 97,7 | 4,97 | ,198 |
| | m | 0,0 | 5,1 | 5,1 | 20,5 | 69,2 | 4,54 | ,822 |
| Žene bi trebalo birati za rukovodeća radna mjesta podjednako kao i muškarce | ž | 0,0 | 0,0 | 0,6 | 4,0 | 95,5 | 4,95 | ,245 |
| | m | 0,0 | 2,6 | 10,3 | 23,1 | 64,1 | 4,49 | ,790 |

Tablica 4.8.

Postotci odgovora i deskriptivni pokazatelji razlike prema spolu za čestice Skale stavova o jednakosti rodnih uloga u politici

| | spol | Uopće se ne slažem | Ne slažem se | Niti se slažem, niti se ne slažem | Slažem se | U potpunosti se slažem | M | SD |
|--|------|--------------------|--------------|-----------------------------------|-----------|------------------------|------|------|
| Muškarci su za vođenje politike, a žene za brigu oko djece i kućanstva | ž | 93,8 | 5,7 | 0,6 | 0,0 | 0,0 | 4,93 | ,321 |
| | m | 71,8 | 10,3 | 12,8 | 5,1 | 0,0 | 4,49 | ,914 |
| U političkim strankama žene trebaju obnašati jednake funkcije kao i muškarci | ž | 1,1 | 0,0 | 1,7 | 8,5 | 88,6 | 4,84 | ,557 |
| | m | 0,0 | 2,6 | 12,8 | 12,8 | 71,8 | 4,54 | ,822 |
| Kad se donose važne političke odluke glavnu riječ trebaju imati muškarci | ž | 91,5 | 7,4 | 1,1 | 0,0 | 0,0 | 4,90 | ,333 |
| | m | 69,2 | 15,4 | 12,8 | 2,6 | 0,0 | 4,51 | ,823 |
| Vođenje zajednice bi moralo u velikoj mjeri biti u rukama muškaraca | ž | 84,7 | 9,1 | 5,1 | 1,1 | 0,0 | 4,77 | ,590 |
| | m | 51,3 | 30,7 | 10,3 | 7,7 | 0,0 | 4,26 | ,938 |
| Niže razine političkog djelovanja prikladnije su za žene, a više za muškarce | ž | 90,3 | 5,7 | 4,0 | 0,0 | 0,0 | 4,86 | ,445 |
| | m | 61,5 | 23,1 | 15,4 | 0,0 | 0,0 | 4,46 | ,756 |

Tablica 4.9.

Postotci odgovora i deskriptivni pokazatelji razlike prema spolu za čestice na Upitniku pogrešnih uvjerenja o kvalitetnoj vezi

| | spol | Uopće se ne slažem | Ne slažem se | Niti se slažem, niti se ne slažem | Slažem se | U potpunosti se slažem | M | SD |
|--|------|--------------------|--------------|-----------------------------------|-----------|------------------------|------|-------|
| Dečko uvijek mora znati gdje i s kim je njegova djevojka | ž | 34,1 | 26,1 | 21,6 | 13,6 | 4,5 | 2,28 | 1,200 |
| | m | 30,8 | 20,5 | 30,8 | 12,8 | 5,1 | 2,41 | 1,208 |
| Ako se dečku nešto ne sviđa kod djevojke, treba zahtijevati da ona to promjeni | ž | 63,6 | 24,4 | 9,7 | 1,7 | 0,6 | 1,51 | ,786 |
| | m | 43,6 | 33,3 | 20,5 | 2,6 | 0,0 | 1,82 | ,854 |
| Kada smo u vezi, normalno je zanemariti prijatelje | ž | 65,3 | 25,6 | 6,8 | 1,7 | 0,6 | 1,47 | ,748 |
| | m | 61,5 | 25,6 | 12,8 | 0,0 | 0,0 | 1,51 | ,721 |
| Ljubomora je jedan od načina pokazivanja ljubavi | ž | 47,7 | 34,1 | 13,1 | 5,1 | 0,0 | 1,76 | ,870 |
| | m | 35,9 | 35,9 | 17,9 | 7,7 | 2,6 | 2,05 | 1,050 |
| Trebava uvažavati mišljenje svoje djevojke, čak i ako se razlikuje od moga | ž | 0,6 | 0,6 | 2,3 | 8,0 | 88,6 | 1,16 | ,536 |
| | m | 2,6 | 2,6 | 0,0 | 20,5 | 74,4 | 1,38 | ,847 |
| U vezi treba više brinuti o željama svoje djevojke nego o vlastitim željama | ž | 44,9 | 27,3 | 24,4 | 3,4 | 0,0 | 1,86 | ,903 |
| | m | 20,5 | 23,1 | 48,7 | 7,7 | 0,0 | 2,44 | ,912 |
| Djevojke su više odgovorne za kvalitetu veze nego dečki | ž | 74,4 | 8,0 | 9,7 | 5,7 | 2,3 | 1,53 | 1,030 |
| | m | 53,8 | 28,2 | 10,3 | 5,1 | 2,6 | 1,74 | 1,019 |
| | ž | 69,3 | 21,0 | 8,0 | 0,6 | 1,1 | 1,43 | ,760 |

| | | | | | | | | |
|--|---|------|------|------|-----|------|------|-------|
| Ako jedna osoba u vezi želi seks, druga joj treba udovoljiti | m | 56,4 | 23,1 | 10,3 | 5,1 | 5,1 | 1,79 | 1,151 |
| Prihvatljivije je da dečko prevari djevojku, nego ona njega | ž | 96,0 | 1,1 | 2,3 | 0,0 | 0,6 | 1,08 | ,433 |
| | m | 87,2 | 2,6 | 7,7 | 0,0 | 2,6 | 1,28 | ,826 |
| Za neke je djevojke dobro da ih dečko ponekad udari | ž | 97,7 | 1,1 | 1,1 | 0,0 | 0,0 | 1,03 | ,237 |
| | m | 87,2 | 5,1 | 0,0 | 0,0 | 7,7 | 1,36 | 1,088 |
| Razumljivo je da su ponekad ljudi toliko ljuti da se ne mogu suzdržati od upotrebe fizičke sile | ž | 87,5 | 9,7 | 2,8 | 0,0 | 0,0 | 1,15 | ,433 |
| | m | 84,6 | 7,7 | 7,7 | 0,0 | 0,0 | 1,23 | ,583 |
| Ako je dečko u pijanom stanju bio nasilan prema djevojci, nije odgovoran za svoje ponašanje | ž | 96,0 | 2,8 | 1,1 | 0,0 | 0,0 | 1,05 | ,268 |
| | m | 94,9 | 2,6 | 0,0 | 2,6 | 0,0 | 1,10 | ,502 |
| Ako se dovoljno trudim oko svoje djevojke, ona neće biti nasilna prema meni | ž | 79,5 | 5,7 | 10,2 | 1,7 | 2,8 | 1,43 | ,947 |
| | m | 51,3 | 15,4 | 15,4 | 2,6 | 15,4 | 2,15 | 1,479 |
| Ako je netko zlostavljan u vezi, vjerojatno je to nečime zaslužio | ž | 94,3 | 4,5 | 1,1 | 0,0 | 0,0 | 1,07 | ,295 |
| | m | 84,6 | 12,8 | 2,6 | 0,0 | 0,0 | 1,18 | ,451 |
| Osobe koje su zlostavljane i ostaju u nasilnoj vezi to čine zato što im ne smeta trpjeti nasilje | ž | 83,5 | 9,7 | 6,3 | 0,6 | 0,0 | 1,24 | ,585 |
| | m | 56,4 | 23,1 | 15,4 | 5,1 | 0,0 | 1,69 | ,922 |
| U prirodi je mladića da su katkada nasilni prema djevojkama | ž | 82,4 | 9,1 | 5,7 | 1,1 | 1,7 | 1,31 | ,776 |
| | m | 84,6 | 10,3 | 5,1 | 0,0 | 0,0 | 1,21 | ,522 |

Upitnik je konstruiran posebno za djevojke i posebno za mladiće te je na takav način proveden u anketi, ali zbog lakše preglednosti rezultata, tablica sadržava samo formu u muškom obliku.

5. Rasprava

5.1. Postoji li povezanost između stupnja prihvaćanja stavova o jednakosti rodnih uloga i čestini počinjenog i doživljenog nasilja u vezi?

Prvim postavljenim istraživačkim pitanjem nastojala se utvrditi povezanost između stupnja prihvaćanja stavova o jednakosti rodnih uloga te čestini počinjenog i doživljenog nasilja u vezi. Pretpostavljalo se da će postojati povezanost između navedenih varijabli te je ovim rezultatima ta hipoteza potvrđena. Utvrđeno je da oni studenti i studentice koji imaju egalitarnije stavove, tj. u većoj mjeri podržavaju jednakost rodnih uloga u manjoj mjeri čine te doživljavaju nasilje u odnosu na studente i studentice koji više zastupaju tradicionalne stavove. Studenti koji zastupaju stajališta da su muškarci aktivni vođe od kojih se očekuje da su „glava“ kuće i zajednice dok je ženina glavna uloga da bude pasivna domaćica i pokorno sluša svog supruga, ujedno u većoj mjeri čine i doživljavaju nasilje nad svojim partnerom.

Ovi rezultati su u skladu sa rezultatima dobivenih od strane prijašnjih domaćih i stranih istraživača. Rezultati istraživanja kojeg su proveli Hererro i suradnici (2017.) na području Europske unije pokazuju da su tradicionalni stavovi o rodnim ulogama najznačajniji prediktori za više stope činjenja fizičkog i psihičkog nasilja nad ženama u intimnim partnerskim odnosima. Štoviše, najveće razine doživljavanja nasilja u partnerskom odnosu primijećene su kod žena koje su svoje partnere opisali kao tradicionalne i općenito nasilne osobe, što je u međusobno interakcijskom odnosu. Pojedinci koji zastupaju tradicionalnije stavove, naročito muškarci, u većoj mjeri prihvaćaju nasilje kao konstruktivan način rješavanja sukoba budući da su procesima socijalizacije naučeni kako se od muškaraca očekuje da po prirodi budu agresivniji u odnosu na žene od kojih se očekuje submisivnost (Hererro i sur., 2017.). Istraživanje koje su proveli Abbey i Jacques-Tiura (2011.) dokazalo je kako sudionici koji imaju tradicionalnije stavove o rodnim ulogama u većoj mjeri prihvaćaju mitove koji su vezani uz silovanje („ako se žena provokativno obukla znači da to želi“, „ne postoji silovanje u braku“, „trebala je samo reći ne“) te u većoj mjeri čine seksualno nasilje u odnosu na sudionike koji imaju egalitarnije stavove. Rezultati istraživanja koje su proveli Husnu i Mertan (2017.) također potvrđuju povezanost između većeg stupnja vjerovanja u tradicionalne rodne uloge i češćeg prijavljivanja iskustva nasilja.

Pojedinci sa tradicionalnijim stavovima imaju tendenciju okrivljavati žrtvu za doživljeno nasilno ponašanje te su skloniji opravdavati počinitelja. Takvi pojedinci često nasilne situacije promatraju manje ozbiljnima nego što one jesu te minimiziraju posljedice nasilja (Husnu i Mertan, 2017.).

Patrijarhalna vjerovanja i procesi socijalizacije pripremaju muškarce na preuzimanje uloge „napadača“ i žene na prisvajanje uloge „žrtve“. Očekivanja, stavovi i stereotipi koji su vezani uz rodne uloge smatraju se ključnim elementima koji pridonose nasilju u partnerskoj vezi. U središtu ovih rizičnih čimbenika glavnu ulogu igra toksični maskulinitet (eng. *hostile masculinity*). Muškarci koji postupaju nasilno nad ženama opravdavaju nasilna ponašanja, smatrajući kako one to zaslužuju te osjećaju zadovoljstvo koje im u tom trenutku pruža dominacija nad ženom koja trpi nasilje. Vjerovanje kako zbog „muškog identiteta“ imaju pravo ostvarivati moć i kontrolu nad ženom potječe iz **patrijarhalnog sustava vrijednosti** koji podržava strukturalne nejednakosti moći između žene i muškarca (Mahlstedt i Welsh, 2005.). Društvo proizvodi nejednakost između muškaraca i žena, konstantno osiguravajući muškarcima prednost prilikom ostvarivanja društvenih resursa poput ekonomske neovisnosti, političkog djelovanja, ugleda... Dovodeći tako žene u podčinjeni položaj, stvara se određena ovisnost žena o muškarcima. Brak se zbog te „ovisnosti“ ponekad promatra kao međusobni ugovor muškarca i žene u kojem će on ostvariti financijsku sigurnost, dok će ona brinuti da ga ništa ne sputava na tom putu, preuzimajući tako brigu oko kućanstva i djece. Zbog toga se ponekad muškarčeva agresivnost promatrala kao nužnost ukoliko njegova partnerica nije kvalitetno obavljala svoju ulogu te ju se moralo na neki način prekoriti i „naučiti gdje joj je mjesto“. A to je mjesto uglavnom bila kuhinja (Clay-Warner i Edgemon, 2020.). U današnje vrijeme posebno je zanimljivo promatrati povezanost između ekonomske moći žene, tj. mogućnosti samostalnog financijskog privređivanja i doživljavanja nasilja. Naime, kao što je već spomenuto, muškarci su, ponajprije zahvaljujući ekonomskoj moći mogli ostvarivati kontrolu nad ženama jer se vjerovalo kako je to njihovo pravo. U današnje vrijeme, kada žene postaju sve emancipiranije i ostvaruju veće mogućnosti na tržištu rada, postavlja se pitanje koliko je relevantno govoriti o ekonomskoj moći nad ženama, naročito kada se radi o obrazovanijoj populaciji. Istraživanja pokazuju kako nezaposlene žene, koje zaista financijski ovise o muškarcima, u većoj mjeri

doživljavaju fizičko i psihičko nasilje od strane partnera budući da on na taj način pokazuje kontrolu koju prividno posjeduje. Međutim, zanimljivo je da čak i kada su žene zaposlene te financijski ne ovise o partnerima, svejedno doživljavaju nasilje koje je uglavnom seksualne prirode. Fizičko nasilje nad ženama koje rade je češće ukoliko partneri žive u zajednici koja podržava nasilje nad ženom (Gage i Thomas, 2017.). Takvi rezultati u kojima se čini da žene trpe nasilje neovisno o ekonomskoj moći koju ostvaruju mogu se objasniti već spomenutom ulogom percipirane kontrole i moći koju jedan partner ostvaruje nad drugim. U prošlosti je uloga privređivanja bila rezervirana samo za muškarca, a sada kada je sve prisutniji model dvohraniteljskih obitelji, muškarci gube tu percipiranu moć i traže načine kako ju vratiti, a jedan od načina je uporaba agresivnosti i nasilnih obrazaca (Clay-Warner i Edgemon, 2020.). Postavlja se pitanje kako prekinuti taj krug u kojem su žene uvijek u podređenom položaju te zašto se preventivni programi ne provode u dovoljnoj mjeri. Osim toga, muškarci koji imaju tradicionalnije stavove o rodnim ulogama imaju veću tendenciju promatrati romantične veze kroz borbenu prizmu u kojoj žene nastoje „zauzeti se za sebe kroz preuzimanje moći i kontrole od muškarca“ što potiče kod muškaraca osjećaj ranjivosti i borbu za vraćanjem dominacije nad ženom, što može pridonijeti razvoju neprijateljskih i agresivnih ponašanja prema ženi (Reyes i sur., 2016.). Društveno strukturirani kulturalni kontekst koji promiče patrijarhalne vrijednosti i u sebi sadrži nasljeđe muške dominacije, socijalizira nove generacije u daljnjem promoviranju muške nadmoći i kontrole nad ženama (Harris i sur., 2005.).

5.2. Postoji li povezanost između stupnja prihvaćanja pogrešnih uvjerenja o kvaliteti veze i čestini počinjenog i doživljenog partnerskog nasilja u vezama mladih?

Drugim istraživačkim problemom nastojala se ispitati povezanost između stupnja prihvaćanja pogrešnih uvjerenja o kvaliteti veze i čestine počinjenog i doživljenog nasilja u vezi mladih. Rezultatima je utvrđeno kako studenti koji u većem stupnju prihvaćaju pogrešna uvjerenja o kvalitetnoj vezi, u većem stupnju čine i doživljavaju partnersko nasilje, čime je pretpostavljena hipoteza o povezanosti potvrđena. Osvrnemo li se na prijašnji problem i hipotezu, uočiti ćemo kako stavovi, naročito oni koji se vežu uz određena uvjerenja o tome kakvi trebaju biti partneri i intimna veza, uvelike igraju ulogu prilikom ponašanja u vezi, u ovom slučaju po pitanju iskustva

nasilja. Uvjerenja su usvojene tvrdnje i spoznaje, koje čak i kada nisu utemeljene na znanstveno potvrđenim činjenicama i dokazima, snažno utječu na ponašanje pojedinca (Ajduković i Pavleković, 2000.). Studenti koji vjeruju kako je ljubomora jedan od načina pokazivanja ljubavi, da je u prirodi mladića da su katkada agresivni prema djevojkama, da je alkoholizirano stanje opravdanje za nasilno ponašanje te u slične stavove, u većoj mjeri će činiti i doživljavati nasilje u odnosu na studente koji ne podržavaju takve stavove.

Ovi rezultati su u skladu s ranije provedenim istraživanjima. Istraživanje koje su proveli Ajduković i suradnici (2011.) pokazuje da su pogrešna uvjerenja o kvaliteti veze u niskoj pozitivnoj korelaciji s obje mjere iskustva nasilnih ponašanja. Pogrešna uvjerenja o karakteristikama kvalitetne i zdrave veze faktor su rizika za nasilje u vezi budući da takva uvjerenja opravdavaju uporabu nasilja te očekuju pozitivna rješenja takvim nasilnim postupcima (O'Keefe, 2005.). Upravo je pozitivan stav prema nasilju, naročito kada je u pitanju muška agresija nad ženom, jedno od najčešćih pogrešnih uvjerenja glede kvalitete veze, i ujedno jedan od značajnijih prediktora za činenje i doživljavanje nasilja u vezi (Husnu i Mertan, 2017.). Postoji nekoliko teorija koje objašnjavaju zašto se nasilje ponekad smatra opravdanim i normalnim dijelom intimnog partnerskog odnosa. Uz već spomenutu feminističku teoriju, važno je spomenuti i teoriju socijalnog učenja koja joj komplementira. Tradicionalni stavovi koji su uvriježeni u društvu, a naročito u intimnom partnerskom odnosu prenose se generacijama, prenoseći tako i sliku da je nasilje nešto sasvim uobičajeno u svakom odnosu. Djeca promatraju nasilje kod svojih roditelja i stvaraju percepciju da je ono normalno. Također, viktimizacija kojoj su sami svjedočili od strane svojih roditelja ili prijašnjih partnera, potencijalno kasnije dovodi do viktimizacije u vezi, budući da se formiralo mišljenje o opravdanosti uporabe nasilja. Istraživanje pokazuje da sudionici koji su svjedočili nasilju u vlastitoj obitelji, kasnije razvijaju pozitivan stav prema nasilju te sami postaju nasilni nad svojim partnerima (Reitzel-Jaffe i Wolfe, 2001.). Muškarci koji su u vlastitoj obitelji svjedočili nasilju nad ženom od strane njenog partnera, imaju tri puta veću vjerojatnost da će i sami počinuti nasilje nad svojim partnerom u odnosu na one koji tome nisu svjedočili. Također, sudionici koji su okruženi vršnjacima koji podupiru tradicionalne stavove i pozitivne stavove o nasilju,

u većoj mjeri sami opravdavaju nasilje, potvrđujući tako još jednom da se pogrešna uvjerenja prenose **socijalizacijom** (Baker, 2016; Reitzel-Jaffe i Wolfe, 2001.).

Osim roditelja i vršnjaka, mediji su također jedan od ključnih prenositelja pogrešnih uvjerenja o kvaliteti veze. U medijskim prikazima ljubav se često javlja u kontekstu ljubomore, kontrole i nasilja. Prevalencija „**nasilne romanse**“ koja se javlja putem medija može kod nekih pojedinaca navesti poistovjećivanje nasilnih i ljubomornih ponašanja sa znakovima intimnosti i ljubavi, što ih zatim čini privlačnima i poželjnima (Chung, 2005; Wood, 2001.). Primjerice, mnoge mlade žene smatraju kako muškarac koji govori ženi što da obuče i kako da se ponaša, na taj način zapravo pokazuje koliko mu je stalo do njene dobrobiti. Riječi kao što su „zaštitnik“ i „vlasništvo“ često su prikazane u romantiziranom smislu prema kojem muškarac samo izražava brigu o svojoj partnerici (Chung, 2005.). Osim toga, neki mladi vjeruju da je održavanje prijateljstva s osobom suprotnog spola (a ponekad i s osobom istog spola) dok su u romantičnoj vezi neprikladno. Takva uvjerenja mogu dovesti do pogrešnog zaključka da je kontrolirajuće ponašanje i izolacija partnera prikladna te da se smatra znakom ljubavi (Baker, 2016.). Kontrolirajuće i dominirajuće ponašanje ponekad se smatra izdatkom **normativnog maskuliniteta** kojima se muškarci imaju pravo koristiti kako bi bili sigurni da njihove partnerice ne čine nešto što će povrijediti njihovu čast ili ugled, kao što je primjerice oblačenje izazovnije odjeće. Žene s tradicionalnijim pogledima na romantiku i veze mogu takvo ponašanje smatrati uzbudljivima i seksipilnima jer održavaju uspostavljenu romantičnu podlogu ženske podložnosti i muške dominacije (Rose i Frieze, 1989., prema Papp i sur., 2017.). U istraživanju nad studentskom populacijom utvrđeno je da one studentice koje su više prihvaćale patrijarhalnu kulturu, podržavale tradicionalne rodne uloge i poricale postojanje seksizma, ujedno i navele da su tradicionalne muške karakteristike, poput pokazivanja dominacije ili posjedovanja moći nad ženama, poželjne karakteristike za potencijalnog partnera. Nasuprot tome, žene koje su se identificirale kao feministkinje izjasnile su da ne žele da njihov partner vjeruje u tradicionalne uloge te ostvaruje moć i dominaciju nad njima (Backus i Mahalik, 2011.). Jedno od čestih pogrešnih uvjerenja je da nasilje uvijek može biti i gore te da počinitelj u tom trenutku „nije bio sav svoj“. Žene koje romantiziraju nasilje ponekad smatraju kako će njihova ljubav prema zlostavljaču promijeniti ga te se više neće nasilno ponašati. Istraživanje pokazuje da su mnoge žene

koje su doživjele nasilje u vezi i podijelile to na društvenim mrežama vjerovala kako će „njihova ljubav sve nadvladati“ te ako budu strpljive i ponašale se prema njegovim zahtjevima, nasilje od strane partnera prestati (Hayes i Jeffries, 2013., prema Papp i sur., 2017.). Često pogrešno uvjerenje koje se javlja u romantičnim odnosima je vjerovanje da je ljubomora pozitivna i zdrava komponenta veze. Ljubomora je konceptualizirana kao strah od mogućnosti gubitka partnera zbog druge osobe, a kada se javlja u prekomjernoj mjeri, prerasta u patološko stanje koje karakterizira uporaba kontrolirajućih ponašanja (Ben-Ze'ev 2010., prema Papp i sur., 2017.). Patološka ljubomora uključuje osjećaj vlasništva nad partnerom, posesivnost i agresivnost te ponašanja u kojima dominira pretjerana kontrola i znatiželja svih aktivnosti koje radi partner. Obuhvaća neprestano provjeravanje partnerice, svakodnevne lažne optužbe za prijevaru, emocionalno ucjenjivanje i manipuliranje, potrebu za stalnim ispunjavanjem vlastitih želja (Stravogiannis i sur., 2018.). Kada se takvo opsesivno i kontrolirajuće ponašanje promatra kroz romantiziranu prizmu, može se pogrešno protumačiti kao znak ljubavi (Ben-Ze'ev 2010., prema Papp i sur., 2017.). Romantizirana percepcija predstavlja ljubomoru kao mjeru pokazatelja koliko je partneru stalo te koliko se boji izgubiti voljenu osobu. Istraživanje pokazuje da neke žene romantiziraju ljubomoru i štoviše, smatraju da je to znak kvalitetne veze. Nadalje, rezultati pokazuju da je podržavanje ljubomore povezano sa iskustvom nasilnih kontrolirajućih ponašanja (Hartwell i sur., 2015.). Rezultati istraživanja koje su proveli Papp i suradnici (2017.) još jednom potvrđuje da su pogrešna uvjerenja o kvaliteti veze povezana sa iskustvom nasilnih i kontrolirajućih ponašanja u vezi.

5.3. Postoji li povezanost između stupnja prihvaćanja pogrešnih uvjerenja o kvaliteti veze i stupnja prihvaćanja stavova o jednakosti rodni uloga?

Rezultati istraživanja potvrđuju postojanje povezanosti između prihvaćanja pogrešnih uvjerenja o kvaliteti veze i prihvaćanja stavova o jednakosti rodni uloga. Studenti koji se više zalažu za jednakost rodni uloga, u manjoj mjeri imaju pogrešna uvjerenja o kvaliteti veze. Tradicionalni stavovi i patrijarhalna uvjerenja uglavnom u sebi sadrže mnogo disfunkcionalnih vjerovanja o tome što vezu čini kvalitetnom, stoga ne iznenađuje činjenica da su ove dvije varijable povezane. Mnogi tradicionalni stavovi prezentiraju uporabu nasilja kao uobičajenu i normalnu stavku veze, a upravo je opravdavanje nasilja osnovna komponenta pogrešnih uvjerenja. Nadalje, kao što je

obrazloženo u prijašnjem problemu, pojedinci koji opravdavaju patrijarhalnu kulturu i vjeruju u tradicionalne stavove ponekad smatraju poželjnima ponašanja koja se mogu okarakterizirati kao **kontrolirajuća i dominirajuća** (provjeravanje gdje je partner, izolacija od prijatelja i obitelji, pretjerana ljubomora, kontroliranje što će partner obući i kako će se ponašati...). Istraživanja pokazuju da studentice koje čvrsto vjeruju u svoj feministički identitet manje stupaju u romantične odnose koji se baziraju na tradicionalnim vrijednostima i pogrešnim uvjerenjima te imaju znatno egalitarnija očekivanja od veze u odnosu na studentice koje se ne identificiraju kao feministkinje (Backus i Mahalik, 2011; Yoder, 2007.). Dobiveni rezultati su u skladu s rezultatima dosadašnjih istraživanja koja su ispitivala povezanost tradicionalnih stavova i nekih aspekata pogrešnih uvjerenja o kvaliteti veze (Hartwell i sur., 2015; Shen i sur., 2012; Reyes i sur., 2016.).

5.4. Postoji li razlika u stupnju prihvaćanja stavova o jednakosti rodnih uloga i stupnju prihvaćanja pogrešnih uvjerenja o kvaliteti veze s obzirom na spol studenata?

Rezultati istraživanja potvrđuju kako postoji spolna razlika u prihvaćanju stavova o jednakosti rodnih uloga te stavova o pogrešnim uvjerenjima o kvaliteti veze. Istraživanje je potvrdilo da studentice u prosjeku imaju egalitarnije stavove te u manjem stupnju prihvaćaju pogrešna uvjerenja o kvaliteti veze u odnosu na studente. Ti su rezultati u skladu s rezultatima dosadašnjih istraživanja koja su se bavila ispitivanjem spolne razlike u tradicionalnim stavovima (Kamenov i Galić, 2011; Bartolac i sur., 2011; Nabors i Jasinski, 2009; Erickson, 2005.) i uvjerenjima o vezi (Ajduković i sur., 2011; Husnu i Mertan, 2017.).

Premda postoji određena razlika, rezultati pokazuju kako studenti pretežno imaju egalitarne stavove o rodnim ulogama. Usporedimo li to s rezultatima istraživanja koje su u Hrvatskoj provele Kamenov i Galić (2011.) vidjet ćemo da se oni podudaraju obzirom da hrvatski građani iskazuju relativno egalitarne stavove. Pogledamo li odgovore prikazane u Tablicama 4.5.,4.6.,4.7. i 4.8. primijetit ćemo kako postoji određena spolna razlika u distribuciji odgovora koja najviše dolazi do izražaja kada se promatraju ekstremne vrijednosti odgovora, tj. odgovori: „u potpunosti se slažem“ i „uopće se ne slažem“. Primjerice, obratimo li pozornost na odgovore na tvrdnju:

„Najvažnije odluke za obitelj treba donijeti muškarac“ primijetiti ćemo da je 83% studentica odgovorilo kako se uopće ne slaže s tom tvrdnjom dok je to odgovorilo 53,8% studenta. S navedenom tvrdnjom u potpunosti se slaže 1,7% djevojaka i 2,6% mladića. Nadalje, slični odgovori se mogu pronaći u tvrdnji: „Vođenje zajednice bi moralo u velikoj mjeri biti u rukama muškaraca“, gdje se s tim nimalo nije složilo 84,7% djevojaka i 51,3% mladića, dok se s tom tvrdnjom slaže 1,7% djevojaka i 7,7% mladića. Ovi rezultati potvrđuju uvriježeni patrijarhalni stav prema kojem su muškarci rođeni vođe, dok žene nisu u stanju jednako kvalitetno donositi važne odluke u obitelji i u društvu (Blackstone, 2003.).

Stavovi o rodnim ulogama ispitani su u odnosu na partnersku/obiteljsku, obrazovnu, radnu te političku ulogu. Kada je u pitanju partnerska/obiteljska uloga, najznačajnije mjesto dobivaju teme poput raspodjele kućanskih poslova, brige oko djece, odlučivanja o važnim odlukama i vođenje financija. Žene u znatno većoj mjeri imaju egalitarnije stavove te smatraju da muškarci i žene trebaju ravnomjerno rasporediti kućanske poslove te u jednakoj mjeri voditi brigu o djeci, dok muškarci smatraju kako je ta uloga i dalje prvenstveno rezervirana za žene. Primjerice, 88,6% studentica smatra da „Muž i žena trebaju potpuno ravnopravno dijeliti kućanske poslove“ te se ne slaže s tim da „Žena treba snositi veći dio odgovornosti za brigu o djeci od muškarca“, dok to vrijedi za 69,3% studenta. Zanimljivo je da su slični rezultati dobiveni u istraživanju Kamenov i Galić iz 2011. godine, iz čega možemo zaključiti da se stavovi o rodnim ulogama nisu mnogo promijenili kroz proteklih desetak godina. U njihovim rezultatima s tvrdnjom o ravnopravnom dijeljenju kućanskih poslova složilo se 82,7% žena i 57,5% muškaraca, s tim da je potrebno naglasiti da je u njihovom uzorku obuhvaćena znatno manje obrazovna populacija od studenata, a dokazano je kako obrazovanije osobe u prosjeku imaju egalitarnije stavove od niže obrazovanih (Kamenov i Galić, 2011.). Ovi tradicionalni stavovi imaju uporište u patrijarhalnom društvu u kojem se na muškarca gleda kao „prehranitelja“ (eng. *breadwinner*) dok se na ženu gleda kao na domaćicu, njegovateljicu. Međutim, u hrvatskoj uglavnom prevladava model dvostrukog hranitelja, što znači da i muškarac i žena financijski privređuju za obitelj. Zbog dvostrukog tereta koji žene imaju radeći puno radno vrijeme i preuzimajući skrb o kućanstvu, možemo govoriti o neplaćenju drugoj smjeni (Bartolac i sur., 2011.). Strana istraživanja također potvrđuju da žene u većoj mjeri

imaju egalitarnije stavove o rodnim ulogama, ali i u većoj mjeri ostvaruju „nevidljive sate“ rada, brinući se o kućanstvu i djeci. Štoviše, istraživanje pokazuje da žene u prosjeku provode 10 sati više tjedno obavljajući kućanske poslove u odnosu na muške partnere (Schneider i Waite, 2005., prema Ciciolla i Luthar, 2019.). U prilog tome ide i istraživanje Bartly i suradnica (2005.) koje su utvrdile da muškarci tijekom tjedna prosječno provedu 20 sati obavljajući poslove u kućanstvu, dok žene u prosjeku provedu 34 sata tjedno. Premda žene u većoj mjeri imaju stavove koji se zalažu za ravnopravnost spolova, svejedno u većoj mjeri preuzimaju brigu oko kućanskih poslova i brige o djeci. Postavlja se pitanje što dovodi do nesuglasja između deklarativne razine i stvarne prakse. Radi li se o „liniji manjeg otpora“ u kojoj će žena radije samostalno obaviti kućanske poslove i brinuti se o djetetu nego zahtijevati ravnopravnost i jednaki angažman muškarca, ili se ipak radi o tome da žene možda nesvjesno podupiru takve stavove zbog njihove duboke društvene internalizacije.

Zanimljivo je promatrati stavove o jednakosti kada je u pitanju obrazovanje muškaraca i žena. Promatramo li tvrdnju koja se odnosi na jednako poticanje daljnjeg usavršavanja/školovanja muškarca i žene, vidjet ćemo kako se s tom tvrdnjom slažu sve žene te 95% muškaraca, dok je ostalih 5% izjasnilo da se „niti slaže, niti ne slaže“. Također, slične rezultate možemo vidjeti pogledamo li tvrdnju o jednakosti obrazovanja između kćeri i sina. Sudionici se u visokom postotku ne slažu sa tvrdnjom da sinovi trebaju dobiti više podrške nego kćeri, čime se zalažu za ravnopravnije obrazovanje. Po ovim primjerima mogli bismo zaključiti kako studenti imaju prilično egalitarne stavove o obrazovanju, no situacija se znatno mijenja kada usporedimo tvrdnje o ponašanju muškaraca i žena na nastavi te o odabiru daljnjeg obrazovanja. Najveća spolna razlika u stavovima može se vidjeti u izjavi: „U redu je da se u nastavi žene većinom prikazuje kao osjećajne i nježne, a muškarce kao poduzetne i hrabre osobe“, s kojom se složilo 2,4% studentica i 15,4% studenta. Također, velike su razlike i u tvrdnjama koje podupiru tradicionalne stavove da muškarci trebaju više od žena naginjati prirodoslovnim i tehničkim zanimanjima (s time se slaže 2,3% studentica i 12,8% studenata) te da trebaju ozbiljnije shvaćati obrazovanje jer će jednog dana oni biti hranitelji obitelji (4,6% studentica i 23,1% studenta se slaže). S obje tvrdnje se više slažu muškarci nego žene. Slični rezultati dobiveni su u istraživanju Kamenov i Galić (2011.). Možemo zaključiti kako su studenti svjesni važnosti daljnjeg školovanja

i usavršavanja stoga ne čudi činjenica da su prepoznali važnost jednakosti u tom području. Međutim, kao i u dosadašnjim istraživanjima, pretežno su zastupljena tradicionalna uvjerenja prema kojima bi muškarci trebali odabrati prirodoslovna i tehnička zanimanja, a žene društvena i humanistička (Makarova i sur., 2019.). Najproblematičnije u ovoj situaciji je činjenica da ovi stavovi uvelike utječu na daljnji odabir školovanja i karijere kod mladih. Ukoliko se od rane dobi djevojčicama naglašava „kako lijepo pišu, crtaju“, a dječacima kako „njima to ne treba jer su oni dobri u zbrajanju i računanju“, postavlja se određeno očekivanje koje učenici trebaju ispuniti. Koncept **samoispunjavajućeg proročanstava**² naglašava važnost stavova i uvjerenja koja se pojedincima govore od rane dobi. Praveći tako spolnu razliku od malena u matematičkim i tehničkim zanimanjima te stvarajući određena očekivanja prema spolu, ne iznenađuje činjenica da je u tehničkim područjima zaista zastupljen veći broj mladića nego djevojaka, dok su djevojke pretežno zastupljene u društvenim i humanističkim područjima (DZS, 2021.). Ovo istraživanje također potvrđuje navedenu zastupljenost. Tako primjerice, na društvene znanosti upisano je 36,4% žena i 15,4% muškaraca, dok je na tehničke znanosti upisano 61,5% muškaraca i 21% žena. Uvjerenja koja učitelji imaju o matematičkim sposobnostima učenika te postupanje prema tim uvjerenjima uvelike utječe na vlastitu percepciju matematičkih sposobnosti učenika (Lindner i sur., 2022; Heyder i sur., 2019.). Strana istraživanja pokazuju kako učitelji u prosjeku više smatraju talentiranijima učenike nego učenice u matematičkim i tehničkim predmetima te se njima ujedno više i posvećuju, što učenicama ostavlja dojam da nisu jednako sposobne kao njihovi muški vršnjaci. Postoji mnogo primjera u kojima je zabilježeno nejednako postupanje prema učenicima, ovisno o njihovom spolu. Tako je primjerice, istraživanje koje su proveli Cimpain i suradnici (2016., prema Lindner i sur., 2022.) pokazalo da su već u vrtiću učitelji procjenjivali matematičke sposobnosti djevojčica kao niže od sposobnosti dječaka. Osim toga, istraživanje pokazuje da je u osnovnim školama često zastupljeno mišljenje kako dječaci imaju veću sposobnost logičkog razmišljanja i jače matematičke vještine te da je matematika znatno teža učenicama, čak i kada pokazuju jednake rezultate u testovima znanja (Tiedemann, 2000., prema Linder i sur., 2022.). Posebno je

² Samoispunjavajuće proročanstvo ili Pigmailonov efekt je fenomen pri kojem veća očekivanja dovode do većeg učinka ili do ispunjavanja tog očekivanja. Očekivanja od nastavnika u školi pokazala su se kao značajan prediktor kod postizanja rezultata učenika (Wang i Cai, 2016.).

zanimljivo promatrati kako se tumači postignut uspjeh kod učenika i učenica. Kada učenice ostvare dobre matematičke rezultate, to se promatra kao rezultat većeg truda i rada, dok se kod učenika jednostavno radi o prirodno urođenim talentima i većim matematičkim sposobnostima (Nürnberger i sur., 2016.). Rodni stereotipi dodatno su ojačani naturalističkim argumentima da su dječaci talentiraniji za matematiku jer, za razliku od djevojčica, imaju potreban intelekt i urođenu matematičku sposobnost koja se ne može naučiti (Heyder i sur., 2019; Nürnberger i sur., 2016.). Do kraja osnovne škole mnoge učenice internaliziraju rodne predrasude svojih učitelja u vezi s pripisivanjem talenta u matematici, budući da sebe doživljavaju manje talentiranima (Heyder i sur., 2019.). Već u toj dobi djevojčice po pitanju samopoimanja prijavljuju niže sposobnosti u matematici nego dječaci, unatoč njihovim usporedivim rezultatima u objektivnim testovima matematičke kompetencije. Samopoimanje sposobnosti u matematici u osnovnoj školi rani je prediktor za buduće izbore i karijere povezane s matematikom. (Lindner i sur., 2022; Heyder i sur., 2019.). Snažni rodni stereotipi o matematici i znanosti među učenicima smanjuje vjerojatnost da će mlade žene upisati STEM područja na sveučilištu (Makarova i sur., 2019.).

Pogledamo li Tablicu 4.7. vidjet ćemo da postoje spolne razlike u stavovima i po pitanju tržišta rada te da studentice imaju egalitarnije rezultate u odnosu na studente. Studenti i studentice se najviše slažu u izjavi da bi „Društvo moralo jednako cijeniti rezultate rada žena i muškaraca“. Autorice upitnika u svom istraživanju navode da se u dijelu koji ispituje stavove o tržištu rada mogu pronaći dvije skupine tvrdnji. Jedna skupina obuhvaća izjave koje proklamiraju jednakost muškaraca i žena u pogledu poštovanja rezultata njihovog rada, mogućnosti zaposlenja i napredovanja u svim profesijama te biranja na rukovodeća radna mjesta (posljednje tri izjave u Tablici 4.7.). Druga skupina obuhvaća izjave koje su formulirane na konkretnijoj razini i više odražavaju tradicionalne stavove (prve tri izjave u Tablici 4.7.). Zanimljivo je da su studentice u većoj mjeri izrazile slaganje sa izjavama koje na deklarativnoj razini podupiru ravnopravnost, dok su im nešto više tradicionalniji stavovi kada se ispituju konkretizirani primjeri i praksa. Možemo zaključiti kako žene smatraju da je potrebna ravnopravnost na tržištu, ali istovremeno, još uvijek u određenoj dozi vjeruju u tradicionalne stavove koji degradiraju njihov položaj na tržištu rada. Slične rezultate su dobili Kamenov i Galić (2011.). Studenti, s druge strane, najveći stupanj

tradicionalnih stavova iskazuju u tvrdnjama o jednakim mogućnostima zapošljavanja generalno te jednakim mogućnostima zapošljavanja na rukovodećim radnim pozicijama. Tako se 5,1% studenta slaže s tvrdnjom da bi „Muškarcima trebalo dati prednost na natjecanjima za rukovodeća radna mjesta“, te ih se jednako toliko ne slaže s tvrdnjom da „Žene trebaju imati mogućnosti zaposlenja i napredovanja u svim pozicijama kao i muškarci“. Za usporedbu, 1,2 % studentica se slaže sa tvrdnjom da muškarci trebaju imati prednost za rukovodeća radna mjesta i sve su izrazile slaganje da žene trebaju imati jednake mogućnosti napredovanja i zaposlenja. Premda su u ovom istraživanju stavovi o rodnim ulogama na tržištu rada pretežno egalitarne prirode, praksa, iskustvo i rezultati drugih istraživanja pokazuju kako u stvarnosti ima mnogo više nejednakosti nego bi se to dalo zaključiti po stavovima (Kamenov i Galić, 2011.). Stvarne nejednakosti na tržištu u velikoj mjeri proizlaze iz tradicionalnih rodnih uloga te stereotipa koji se nadovezuju na ženino obrazovanje i primarnu ulogu „majke i kućanice“. Premda je teško objasniti kompleksnost situacije koja proizvodi nejednakosti u mogućnostima zapošljavanja, napredovanja te ostvarivanje istih plaća za jednak rad, važno je spomenuti činjenicu da poslodavci u muškarcu vide osobu čija će se karijera neprekinuto razvijati, dok u ženi vide majku koja će morati prekidati karijeru zbog brige o djeci (Kamenov i Galić, 2011.).

Kao što je već navedeno, osim izraženijih tradicionalnih stavova o rodnim ulogama, studenti u većoj mjeri prihvaćaju i pogrešna uvjerenja o kvaliteti veze u odnosu na studentice. Rezultati prikazani u Tablici 4.9. pokazuju kako studenti i studentice u prosjeku ne iskazuju visok stupanj pogrešnih uvjerenja o kvaliteti veze, tj. mogli bismo reći kako je studentska populacija relativno osviještena o tome što čini vezu kvalitetnom. Pogrešno uvjerenje s kojim se slaže najviše studenata i studentica je tvrdnja da dečko/djevojka uvijek trebaju znati gdje i s kim je „njihova druga polovica“. S tom tvrdnjom se slaže 18,1% djevojaka i 17,9% mladića. Postoji više mogućih objašnjenja zbog kojih se najviše sudionika slaže s ovom tvrdnjom. Ova tvrdnja u sebi sadržava opravdavanje kontrolirajućeg i dominirajućeg ponašanja prema kojima dečko, tj. djevojka ima pravo kontrolirati svog partnera te potencijalno mu ograničavati slobodu. Kao što je ranije navedeno, ljudi ponekad u intimnim partnerskim vezama ne prepoznaju takva kontrolirajuća ponašanja kao nasilna te ih mogu doživljavati kao znak brige i ljubavi. Međutim, u ovoj se tvrdnji veliki broj

sudionika izjasnio kao ambivalentan, tj. 21,6% studentica i 30,8% studenta „niti se slaže, niti se ne slaže“ sa navedenom tvrdnjom. Jedno od mogućih objašnjenja ambivalentnosti sudionika je taj da su sudionici tvrdnju shvatili na način da partneri ovim postupkom zaista samo iskazuju brigu za svog partnera, ali ne na kontrolirajući način. U ovom slučaju može se spekulirati o razlici kada partner samo obavještava drugog partnera kako provodi dan i razlici kada jedan partner neprestano zove i šalje poruke ukoliko drugi partner ode na kavu. Međutim, ovo je samo moja pretpostavka o tome kako su sudionici potencijalno mogli shvatiti ovu tvrdnju te ona ne mora biti točna i zaista je moguće da studenti ne smatraju ili ne prepoznaju kontrolirajuće ponašanje kao pogrešno. Pogledamo li ostale tvrdnje koje upućuju na opravdavanje kontrolirajućih ponašanja, možemo zaključiti kako studenti u relativnoj mjeri ipak opravdavaju kontrolirajuća ponašanja, obzirom da 5,1% studentica smatra kako je ljubomora znak ljubavi, dok to smatra 10,3% studenata. Također, 2,3% studentica i 2,6% studenata se slaže sa tvrdnjom koja podupire da se djevojka/dečko trebaju promijeniti ukoliko to zahtjeva njihov partner.

Oko 8% studenata i studentica se slaže s tvrdnjom da su djevojke više odgovorne za kvalitetu veze. Ženina odgovornost za uspješnu vezu ili brak potječe iz tradicionalnih uvjerenja prema kojima je društveni identitet žene konstruiran na temelju njenog statusa veze. Romantična veza smatra se jednim od najvažnijih aspekata života svake žene (Chung, 2005.). **Rodni stereotipi** nameću ženama ideju da u njihovom životu nešto nedostaje ako nemaju partnera, zbog čega neke žene očajnički mogu željeti muškarca, ne iz vlastite potrebe, već radi zadovoljena očekivanja koje pred njih stavlja društvo. Žene se smatraju odgovornima za uspjeh veze, čime se implicira da su one krive ukoliko ona propadne (Wood, 2001.). Tako primjerice, žena je kriva ukoliko ju partner prevari i ostavi jer se zapustila i nije ga dovoljno zadovoljavala. Ili drugi primjer, žena je kriva ukoliko dođe do nasilja jer je provocirala svog muškarca. Na tragu toga su i tvrdnje „Za neke je djevojke dobro da ih dečko ponekad udari“ s kojom se izrazito složilo 7,7% studenta te „U prirodi je mladića da su katkada nasilni prema djevojkama“ s kojom se slaže 2,7% studentica. Zanimljivo je da je posljednja tvrdnja jedina od svih tvrdnji u upitniku za koju su studentice iskazale veće slaganje od studenata. Zbog pridavanja velike važnosti romantičnim vezama, žene mogu prelaziti svoje granice te pristajati na nasilne postupke od strane svojih partnera ukoliko je to

potrebno da se veza spasi. Ta je predanost ojačana jer se alternativa biti samac u društvu smatra gorom od nastavka problematične veze, naročito ako su u igri djeca. Zbog tog pritiska da žene budu u romantičnoj vezi te prebacivanja odgovornosti za istu, postoji veća vjerojatnost da će žene ostati u nasilnim vezama (Wood, 2001.).

5.5. Nedostaci istraživanja, preporuke za buduća istraživanja i implikacije rezultata

Za početak, kao nedostatak ovog istraživanja potrebno je navesti da se provjera hipoteza problema istraživanja zasniva na ne-eksperimentalnom korelacijskom jednokratnom nacrtu. Glavni nedostatak ovog nacrtu je taj što utvrđena korelacija nikad ne dopušta zaključak o tome kako jedna varijabla utječe na drugu. O njihovoj međusobnoj uzročnosti može se samo nagađati jer ne postoji kontrola svih vanjskih čimbenika i manipulacija varijablama od strane istraživača (Milas, 2009.). Tako primjerice, kod utvrđene povezanosti između višeg stupnja prihvaćanja tradicionalnih stavova o rodnim ulogama i češćeg činjenja nasilja u vezi, nije moguće zaključiti da li viši stupanj prihvaćanja tradicionalnih stavova, koji često opravdava nasilje, utječe na češće činjenje nasilja u vezi ili češće činjenje partnerskog nasilja pridonosi većem opravdavanju i prihvaćanju stavova o tradicionalnim rodnim ulogama. U ovom slučaju ne možemo odrediti smjer povezanosti navedenih varijabli. Nadalje, u korelacijskom nacrtu javlja se „problem treće varijable“, tj. korelacija ili razlika među dvjema varijablama može biti posljedica utjecaja neke treće varijable na njih oboje (Milas, 2009.). Dosadašnjim istraživanjima je dokazano da ljudi koji žive u ruralnim područjima u prosjeku imaju manji stupanj prihvaćanja stavova o jednakosti rodnih uloga (Kamenov i Galić, 2011.) i da u prosjeku češće čine nasilje u vezi (Spencer i Bryant, 2000.). U tom slučaju, viši stupanj prihvaćanja tradicionalnih stavova i češće činjenje partnerskog nasilja u vezi mogu biti uvjetovani trećom varijablom, područjem na kojem žive ispitanici.

Idući nedostatak istraživanja veže se uz korištenje prigodnog uzorka zbog kojeg se gubi reprezentativnost u istraživanju. Istraživanje je provedeno na studentskoj populaciji koja se značajno razlikuje od ostatka populacije, naročito zbog stupnja obrazovanja. Dokazano je kako je obrazovanje povezano sa stavovima o rodnim ulogama (Kamenov i Galić, 2011.) i sa iskustvom nasilja (Wang, 2016.), tako da bi se

ova tematika svakako trebala ispitati na cjelokupnoj populaciji, sa različitim stupnjevima obrazovanja, kako bi se dobili kvalitetniji zaključci o navedenim razlikama i povezanosti. Nadalje, u istraživanju su obuhvaćeni samo studenti zagrebačkih fakulteta i to uglavnom oni koji žive u studentskim domovima, što ih potencijalno čini specifičnijim uzorkom od ostale studentske populacije. Bilo bi korisno provesti istraživanje na cijeloj studentskoj populaciji, koristeći probabilističke metode. U uzorku je znano veća zastupljenost ženske populacije, što je također moglo utjecati na same razlike u stavovima ispitanika o rodnim ulogama. U svom istraživanju nastojala sam prikupiti sudionike obzirom na određene karakteristike (npr. dob, spol, područje studiranja), ali bez mogućnosti kontrole nekih drugih varijabli koje bi značajno mogle utjecati na istraživanu pojavu (npr. iskustvo nasilja u djetinjstvu ispitanika). Smatram kako bi u budućim istraživanjima na ovu temu svakako bilo korisno povesti probabilističko uzorkovanje koje će osigurati veću generalizaciju podataka i reprezentativniji uzorak.

Obzirom na nedostatak vremena, materijalnih sredstava i drugih resursa, odlučila sam se na provedbu jednokratnog istraživanja, što znači da sam u nacrtu poprečnog presjeka uspoređivala ponašanja, tj. odgovore sudionika zabilježenih u jednoj vremenskoj točki. Jednokratnim istraživanjem možemo dati samo opis stanja kakvo je ono u trenutku provođenja istraživanja. Pozitivan aspekt tog nacrtu je mogućnost produbljanja spoznaja na način da se utvrde razlike ili sličnosti među pojedinim segmentima populacije, pri čemu primjerice, možemo raditi usporedbe ovisno o dobi, spolu, naobrazbi..., ali možemo samo pretpostavljati koji su uzroci potencijalnih razlika, bez sigurnosti zaključka (Milas, 2009.). Zbog toga sam bila u mogućnosti samo usporediti razlikuju li se muškarci i žene u stavovima o rodnim ulogama, ali bez jasnog zaključka zašto se ta razlika događa. Nacrt je konfirmatorni budući da nastojim provjeriti valjanost već donesenih hipoteza na osnovi ranijih istraživanja o povezanosti stavova o rodnim ulogama i iskustvu nasilja te spolnih razlika u navedenim stavovima.

Ovo istraživanje ima i određene prednosti. Kao što sam već spomenula, hrvatska istraživanja na ovu tematiku su zastarjela te većinom obuhvaćaju populaciju odraslih, zanemarujući pri tome populaciju mladih. Osim toga, u dosadašnjim rezultatima koja ispituju stavove o rodnim ulogama uglavnom se koristila zastarjela skala „Attitudes

Toward Women Scale“, za koju novija literatura smatra da više ne odgovara suvremenim standardima te proizvodi „učinak plafona“ (Jugović, 2011.). U istraživanju sam upotrijebila „Skalu stavova o jednakosti rodni uloga“ koja osim ukupnog računanja rezultata, daje mogućnost i računanja odgovora na 4 zasebna područja koja su važna u životu pojedinca, a to su; obitelj, tržište rada, obrazovanje i politika.

Rezultati ovog istraživanja mogu poslužiti za rad s adolescentima i mladima u području razvijanja osviještenosti posljedica koje nasilje ostavlja na pojedince te razvijanje egalitarnijih stavova po pitanju rodni uloga. Istraživanje pokazuje u kojim segmentima mladi iskazuju najviše pogrešnih uvjerenja o kvaliteti veze te na čemu je potrebno dodatno raditi u preventivnim programima kako bi se spriječio razvoj tih uvjerenja, a posljedično i razvoj kontrolirajućih nasilnih ponašanja koja uglavnom proizlaze iz tih uvjerenja. Važno je poticati mlade na prepoznavanje i mijenjanje stavova koji podupiru nasilna ponašanja te često dovode pojedince u submisivne položaje. Također, rezultati pokazuju u kojim područjima mladi imaju najtradicionalnije stavove o rodni ulogama. Smatram da cijelo društvo treba osvijestiti koliko takvi stavovi mogu proizvesti nepovoljnih učinaka za pojedince, ali i za zajednicu u cjelini te je potrebno proizvoditi programe koji će se zastupati za promicanje egalitarnih stavova.

6. Zaključak

U razdoblju rane odrasle dobi u kojoj se nalaze studenti posebno je naglašena posvećenost razvijanju romantičnih veza. Nažalost, i u studentskoj populaciji prisutni su nasilni obrasci u vezi. Također, rana odrasla dob je period u kojem mladi već imaju formirane stavove i mišljenja o većini važnih pitanja, pa tako i po pitanju stavova o rodni ulogama. Iz tih stavova proizlazi ponašanje prema partnerima, stoga je važno preispitati u kojoj su oni mjeri egalitarni, tj. tradicionalni.

Rezultati istraživanja pokazuju da mladi uglavnom imaju egaliatarne stavove o rodni ulogama te da znaju prepoznati pogrešna uvjerenja o kvaliteti veze. Međutim, spolna razlika u stavovima ipak postoji. Žene u prosjeku u većoj mjeri iskazuju stavove koji podupiru jednakost rodni uloga, dok muškarci iskazuju više tradicionalnih stavova. Također, studentice u manjoj mjeri iskazuju pogrešna uvjerenja o kvaliteti veze u

odnosu na svoje muške kolege. Pogrešna uvjerenja o kvaliteti veze u sebi sadržavaju tradicionalna uvjerenja koja žrtvu stavlja u submisivni položaj te opravdava uporabu kontrolirajućih ponašanja, stoga ne iznenađuje dokazana povezanost između pogrešnih uvjerenja o kvaliteti veze i većeg stupnja prihvaćanja tradicionalnih stavova. Osim toga, dokazana je i povezanost između većeg stupnja činjenja te doživljavanja nasilja u vezi i većeg stupnja prihvaćanja navedenih stavova i uvjerenja.

Uzimajući sve navedeno u obzir, obrazovni programi bi se svakako trebali u većoj mjeri posvetiti navedenom tematikom. Teme koje su vezane uz prevenciju nasilja i isticanja jednakosti rodnih uloga trebale bi se uvrstiti u obrazovni kurikulum obzirom koliko je naglašena uloga socijalizacije u formiranju pogrešnih uvjerenja. Nasilje ostavlja velike posljedice stoga je važno pravovremeno i valjano reagirati, a jedan od načina da se to ostvari je provedba preventivnih programa koji se zalažu za jednakost rodnih uloga, za nenasilno rješavanje konflikata te za razvoj romantičnih veza koje se ne temelje na kontrolirajućim ponašanjima.

Literatura

1. Abbey, A. i Jacques-Tiura, A. J. (2011). Sexual assault perpetrators' tactics: Associations with their personal characteristics and aspects of the incident. *Journal of Interpersonal Violence*, 26(14), 2866–2889.
2. Ajdukovic, M., Patricevic, S., & Ernecic, M. (2017). Izazovi obiteljske medijacije u slučajevima nasilja u partnerskim odnosima. *Studijski Centar Socijalnog Rada. Ljetopis*, 23(3), 381-424.
3. Ajduković, D., Löw, A., & Sušac, N. (2011). Rodne razlike i prediktori partnerskog nasilja u mladenačkim vezama. *Ljetopis socijalnog rada*, 18(3), 527-553.
4. Ajduković, M. (2021). *Dinamika partnerskog i obiteljskog nasilja*. (Power Point prezentacija). Posjećeno 23.3.2022. na mrežnoj stranici Merlin: <https://moodle.srce.hr/2021-2022/course/view.php?id=97975>
5. Ajduković, M. i Pavleković, G. (2000). *Nasilje nad ženom u obitelji*. Zagreb: Društvo za psihološku pomoć.
6. Ajduković, M., & Ručević, S. (2009). Nasilje u vezama mladih. *Medicus*, 18(2), 217-225.
7. Backus, F. R., & Mahalik, J. R. (2011). The masculinity of Mr. Right: Feminist identity and heterosexual women's ideal romantic partners. *Psychology of Women Quarterly*, 35(2), 318-326.
8. Baker, C. K. (2016). What role do peers play in adolescent dating? Insights from adolescents with a history of dating violence. *Violence against women*, 23(2), 178-201.
9. Bartley, S. J., Blanton, P. W., & Gilliard, J. L. (2005). Husbands and wives in dual-earner marriages: Decision-making, gender role attitudes, division of household labor, and equity. *Marriage & Family Review*, 37(4), 69-94.
10. Bartolac, A., Kamenov, Ž., & Petrak, O. (2011). Rodne razlike u obiteljskim ulogama, zadovoljstvu i doživljaju pravednosti s obzirom na tradicionalnost stava. *Revija za socijalnu politiku*, 18(2), 175-194.
11. Beere, C. A., King, D. W., Beere, D. B., & King, L. A. (1984). The Sex-Role Egalitarianism Scale: A measure of attitudes toward equality between the sexes. *Sex Roles*, 10(7), 563-576.

12. Berkel, L. A., Vandiver, B. J., & Bahner, A. D. (2004). Gender role attitudes, religion, and spirituality as predictors of domestic violence attitudes in white college students. *Journal of college student development*, 45(2), 119-133.
13. Blackstone, A. M. (2003). *Gender roles and society*. Posjećeno 31.8.2022. na mrežnoj stranici: https://digitalcommons.library.umaine.edu/soc_facpub/1/
14. Chung, D. (2005). Violence, control, romance and gender equality: Young women and heterosexual relationships. In *Women's studies international forum* 28(6), 445-455.
15. Ciciolla, L., & Luthar, S. S. (2019). Invisible household labor and ramifications for adjustment: Mothers as captains of households. *Sex Roles*, 81(7), 467-486.
16. Clay-Warner, J., & Edgemon, T. G. (2020). Feminist approaches to victimology. *The Emerald Handbook of Feminism, Criminology and Social Change* (pp. 35-50). Emerald Publishing Limited.
17. Dodaj, A., Sesar, K., & Šimić, N. (2017). Nasilje u mladenačkim vezama: teorijski pristupi. *Socijalna psihijatrija*, 45(2), 95-104.
18. Državni zavod za statistiku. (2021.) *Studenti upisani na stručni i sveučilišni studij u zimskom semestru ak. g. 2020./2021*. Preuzeto 1.9.2022. na mrežnoj stranici: <https://podaci.dzs.hr/2021/hr/9960>
19. Erickson, R. J. (2005). Why emotion work matters: Sex, gender, and the division of household labor. *Journal of marriage and family*, 67(2), 337-351.
20. Fife-Schaw, C. (2006). Levels of measurement. *Research methods in psychology*, 3, 50-63.
21. Frieze, I. H., Ferligoj, A. K., Kogovšek, T., Renner, T., Horvat, J., & Šarlija, N. (2003). Gender-role attitudes in university students in the United States, Slovenia, and Croatia. *Psychology of Women Quarterly*, 27(3), 256-261.
22. Gage, A. J., & Thomas, N. J. (2017). Women's work, gender roles, and intimate partner violence in Nigeria. *Archives of sexual behavior*, 46(7), 1923-1938.
23. Goodwin, R., & Gaines Jr, S. O. (2004). Relationships beliefs and relationship quality across cultures: Country as a moderator of dysfunctional beliefs and relationship quality in three former communist societies. *Personal Relationships*, 11(3), 267-279.

24. Harris, R., Firestone, J., & Vega, W. (2005). The interaction of country of origin, acculturation, and gender role ideology on wife abuse. *Social Science Quarterly*, 86, 463-483.
25. Hartwell, L. P., Humphries, T. M., Erchull, M. J., & Liss, M. (2015). Loving the green-eyed monster: Development and exploration of the jealousy is good scale. *Gender Issues*, 32(4), 245-265.
26. Herrero, J., Torres, A., Rodríguez, F. J., & Juarros-Basterretxea, J. (2017). Intimate partner violence against women in the European Union: The influence of male partners' traditional gender roles and general violence. *Psychology of Violence*, 7(3), 385–394
27. Heyder, A., Steinmayr, R., & Kessels, U. (2019). Do teachers' beliefs about math aptitude and brilliance explain gender differences in children's math ability self-concept?. *Frontiers in Education* 4(34).
28. Hodžić, A. (2007.) *Nasilje ne prolazi samo od sebe: Izvještaj o istraživanju rodno uvjetovanog nasilja u adolescentskim vezama u Republici Hrvatskoj*. Zagreb: CESI.Hrvatska enciklopedija (2022). *A priori*. Posjećeno 27.3.2022. na mrežnoj stranici Hrvatska enciklopedija: <https://www.enciklopedija.hr/natuknica.aspx?id=3406>
29. Husnu, S., & Mertan, B. E. (2017). The roles of traditional gender myths and beliefs about beating on self-reported partner violence. *Journal of interpersonal violence*, 32(24), 3735-3752.
30. Jugović, I. (2010). Što se mjeri pod pojmom rodni uloga? Pregled i evaluacija skala rodni uloga i stavova o rodni ulogama. *Suvremena psihologija*, 13(1), 113-135.
31. Kamenov, Ž., & Galić, B. (2011). *Rodna ravnopravnost i diskriminacija u Hrvatskoj. Istraživanje „Percepcija, iskustva i stavovi o rodnoj diskriminaciji u Republici Hrvatskoj“*. Biblioteka ONA: Ured za ravnopravnost spolova vlade Republike Hrvatske.
32. Kelly, J. B., & Johnson, M. P. (2008). Differentiation among types of intimate partner violence: Research update and implications for interventions. *Family court review*, 46(3), 476-499.

33. Klasnić, K. (2011). Ekonomsko nasilje nad ženama u intimnim vezama u hrvatskom društvu—konceptualne pretpostavke. *Socijalna ekologija*, 20(3), 335-355.
34. Lindner, J., Makarova, E., Bernhard, D., & Brovelli, D. (2022). Toward Gender Equality in Education—Teachers’ Beliefs about Gender and Math. *Education Sciences*, 12(6), 373.
35. Mahlstedt, D. L., & Welsh, L. A. (2005). Perceived causes of physical assault in heterosexual dating relationships. *Violence against women*, 11(4), 447-472.
36. Makarova, E., Aeschlimann, B., & Herzog, W. (2019). The gender gap in STEM fields: The impact of the gender stereotype of math and science on secondary students' career aspirations. *Frontiers in Education* 4(60).
37. Milas, G. (2009). *Istraživačke metode u psihologiji i drugim društvenim znanostima*. Naklada Slap: Jastrebarsko.
38. Ministarstvo unutarnjih poslova (2020). *Statistika MUP-a i Bilteni o sigurnosti cestovnog prometa*. Posjećeno 23.3.2022. na mrežnoj stranici MUP-a: https://mup.gov.hr/UserDocsImages/statistika/2021/Statisticki_pregled_2020_web.pdf
39. Nabors, E. L., & Jasinski, J. L. (2009). Intimate partner violence perpetration among college students: The role of gender role and gendered violence attitudes. *Feminist Criminology*, 4(1), 57-82.
40. Nürnberger, M., Nerb, J., Schmitz, F., Keller, J., & Sütterlin, S. (2016). Implicit gender stereotypes and essentialist beliefs predict preservice teachers’ tracking recommendations. *The Journal of Experimental Education*, 84(1), 152-174.
41. O’Keefe, M. (2005). Teen dating violence: *A review of risk factors and prevention efforts*. National Electronic Network on Violence against Women. [Online]
42. Papp, L. J., Liss, M., Erchull, M. J., Godfrey, H., & Waaland-Kreutzer, L. (2017). The dark side of heterosexual romance: Endorsement of romantic beliefs relates to intimate partner violence. *Sex roles*, 76(1), 99-109.
43. Reitzel-Jaffe, D., & Wolfe, D. A. (2001). Predictors of relationship abuse among young men. *Journal of Interpersonal Violence*, 16(2), 99-115.

44. Reyes, H. L. M. N., Foshee, V. A., Niolon, P. H., Reidy, D. E., & Hall, J. E. (2016). Gender role attitudes and male adolescent dating violence perpetration: Normative beliefs as moderators. *Journal of youth and adolescence*, 45(2), 350-360.
45. Reyes, H. L. M. N., Foshee, V. A., Niolon, P. H., Reidy, D. E., & Hall, J. E. (2016). Gender role attitudes and male adolescent dating violence perpetration: Normative beliefs as moderators. *Journal of youth and adolescence*, 45(2), 350-360.
46. Sesar, K., & Dodaj, A. (2014). Čimbenici rizika za nasilje u partnerskim vezama. *Socijalna psihijatrija*, 42(3), 162-171.
47. Shen, A. C. T., Chiu, M. Y. L., & Gao, J. (2012). Predictors of dating violence among Chinese adolescents: The role of gender-role beliefs and justification of violence. *Journal of interpersonal violence*, 27(6), 1066-1089.
48. Spencer, G. A., & Bryant, S. A. (2000). Dating violence: A comparison of rural, suburban, and urban teens. *Journal of Adolescent Health*, 27(5), 302-305.
49. Stravogiannis, A. L. D. C., Kim, H. S., Sophia, E. C., Sanches, C., Zilberman, M. L., & Tavares, H. (2018). Pathological jealousy and pathological love: Apples to apples or apples to oranges?. *Psychiatry research*, 259, 562-570.
50. Toplu-Demirtaş, E., & Fincham, F. D. (2022). I don't have power, and I want more: Psychological, physical, and sexual dating violence perpetration among college students. *Journal of interpersonal violence*, 37(13-14), 11490-11519.
51. Wang, L. (2016). Factors influencing attitude toward intimate partner violence. *Aggression and Violent Behavior*, 29, 72-78.
52. Wang, M., & Cai, J. (2016). The application of Pygmalion effect in classroom education. *2nd International Conference on Arts, Design and Contemporary Education*, 980-982.
53. WHO (2002). *World report on violence and health*. Posjećeno 21.3.2022. na mrežnoj stranici WHO: <https://apps.who.int/iris/handle/10665/42495>
54. Wood, J. T. (2001). The normalization of violence in heterosexual romantic relationships: Women's narratives of love and violence. *Journal of Social and Personal Relationships*, 18(2), 239-261.
55. Yoder, J. D., Perry, R. L., & Saal, E. I. (2007). What good is a feminist identity?: Women's feminist identification and role expectations for intimate and sexual relationships. *Sex Roles*, 57(5), 365-372.

56. Zakon o zaštiti nasilja u obitelji. *Narodne novine*, 84/21

57. Žilić, M., & Janković, J. (2016). Nasilje. *Socijalne teme: Časopis za pitanja socijalnog rada i srodnih znanosti*, 1(3), 67-87